

บทที่ 2

บริบททางประวัติศาสตร์แนวคิดฟาสซิสต์ของมูสโสลินี

อิตาลีในสมัยฟาสซิสต์ของมูสโสลินี ก็คือยุคสมัยที่เบนเนโต โกรเซ นักวิชาการทางประวัติศาสตร์และหนึ่งในผู้นำของเสรีนิยมอิตาลี ได้ให้ความเห็นว่า เป็นยุคของการแตกหลุดออกจากวิวัฒนาการ (ของเสรีนิยมและประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข) ที่มีมาแต่ดั้งเดิม กล่าวคือ ฟาสซิสต์ของมูสโสลินีดำเนินสืบต่อมาจากยุคประชาธิปไตยเสรีนิยมซึ่งเริ่มชวนหลงไปตั้งแต่ช่วงหลังการสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง อันเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งความวุ่นวายของระบอบประชาธิปไตยโดยรัฐสภา ความไร้ความสามารถของนักการเมือง ความล้มเหลวไม่กล้าตัดสินใจที่แน่นอนของคณะรัฐบาลชุดต่างๆ ที่เข้ารับตำแหน่งติดต่อกันมา และความวุ่นวายในรัฐบาล ซึ่งได้ทำให้พรรคฟาสซิสต์ที่ก่อตัวขึ้นจากการสนับสนุนของกลุ่มชนชั้นกลางอิตาลีในช่วงปลายของสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เริ่มที่จะมีอำนาจ และมีอิทธิพลเหนือความคิดเห็นของประชาชนนอกรัฐสภามากขึ้นนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1922 จนในที่สุดก่อนเหตุการณ์ยาคตราสูโรม พระเจ้าวิกเตอร์ เอมมานูเอล ที่ 2 ก็ตัดสินใจพระทัยเรียกตัวมูสโสลินีให้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่การปกครองเบ็ดเสร็จเด็ดขาดแบบฟาสซิสต์นี้ ก็ไม่ได้เกิดขึ้นทันที เมื่อมูสโสลินีก้าวขึ้นสู่อำนาจ คำอธิบายหรืองานเขียนในเชิงอุดมการณ์ แนวคิด และทฤษฎีต่างๆ ของฟาสซิสต์กลับกลายเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นตามมาภายหลังเกือบทั้งสิ้น กล่าวคือ ในช่วงต้นของมูสโสลินีในฐานะนายกรัฐมนตรี ดูเหมือนว่าฟาสซิสต์จะเป็นระบอบการปกครองเพียงชั่วคราวที่เกิดขึ้นเพื่อจัดการแก้ไขปัญหาความยุ่งยากและการจลาจลวุ่นวายที่มีอยู่ให้สงบลงเท่านั้น จนกระทั่งกลางปี ค.ศ. 1924 เมื่อ มัตเตออติ (Giacomo Matteotti) หัวหน้าพรรคสังคมนิยม ถูกลักพาตัวไปสังหาร ระบอบฟาสซิสต์โดยมูสโสลินีและพรรคฟาสซิสต์ จึงได้เริ่มการเข้าควบคุมกลไกการปกครองของประเทศอย่างเบ็ดเสร็จ ดังที่ แมทเทอร์ (Paul Matter) ได้อธิบายไว้ว่า แนวคิดฟาสซิสต์ซึ่งเป็นของอิตาลีโดยเฉพาะและเรียกร้องเอกสิทธิ์ของความเป็นอิตาลีโดยเจาะจง ได้พยายามที่จะสร้างระเบียบแบบแผนแบบใหม่ขึ้น ให้มีลักษณะเป็นของสากล และมีการขยายตัวแผ่อิทธิพลออกไปยังนอกดินแดนของอิตาลี¹

ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า แนวคิดฟาสซิสต์ของมูสโสลินี เป็นแนวคิดทางการเมืองหนึ่งที่มีความเชื่อมโยงกับบริบททางประวัติศาสตร์ของอิตาลีตั้งแต่ช่วงก่อนการรวมประเทศ เพราะแนวคิดฟาสซิสต์ที่ปรากฏในงานเขียนของมูสโสลินี มีบางส่วนที่แสดงให้เห็นความเป็นจริงจากการนำหลักการฟาสซิสต์ของมูสโสลินีไปใช้ และบางส่วนก็ยังสะท้อนถึงพัฒนาการในการปกครองอิตาลี

¹ ไพโรจน์ ชัยนาม, รัฐธรรมนูญและกรปกครองของอิตาลี (กรุงเทพฯ: มิตรนราการพิมพ์, 2529), หน้า 1.

ของมุสโสลินี ช่วงปี ค.ศ. 1925-1939 ซึ่งเป็นมรดกที่สืบทอดมาจากบริบททางการเมืองและประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาก่อนหน้านั้นด้วย ดังนั้น การศึกษาประเด็นทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดฟาสซิสต์ของมุสโสลินี จึงให้ฐานทางความคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์ห้องกระจกประกอบต่างๆ ของแนวคิดฟาสซิสต์ที่จะนำเสนอในบทต่อไป อันจะส่งผลต่อการทำความเข้าใจแนวคิดโดยรวมทั้งหมดได้มากยิ่งขึ้น

2.1 ภูมิหลังของอิตาลี

2.1.1 อิตาลีก่อนปี ค.ศ.1815

ยุคโบราณ

ดินแดนที่เป็นที่ตั้งของรัฐอิตาลีในปัจจุบัน ถือเป็นดินแดนเก่าแก่แห่งหนึ่งที่เต็มไปด้วยหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับอารยธรรมของมนุษย์ที่สืบทอดต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ในยุคหินเก่าและยุคหินกลาง (Old Stone Age and Mesolithic) และเมื่อย้อนกลับไปในยุคสัมฤทธิ์และยุคเหล็กช่วงราว ๆ 2000 – 500 ปี ก่อนคริสตกาล เราจะพบว่าผู้คนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนแถบนี้ประกอบไปด้วยกลุ่มชนเผ่าหลากหลายเผ่าพันธุ์ ทั้งที่เป็นชนเผ่าดั้งเดิมและผู้อพยพที่ได้ต่อสู้และผสมกลมกลืนกับชนเผ่าดั้งเดิมในเวลาต่อมา ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่สืบเชื้อสายและภาษาพูดมาจากอินโดยูโรเปียนและเชื้อสายโบราณอื่นๆ เช่น ชาวคอเคเซียนโบราณ (ancient Caucasian), ชาวเพลาสจิก (Pelagic) สายเอเชียติก (Asianic) เป็นต้น²

ยุคอาณาจักรโรมัน

ลักษณะของการเป็นชนเผ่าที่กระจัดกระจายข้างต้นดำรงอยู่จนกระทั่งชาวโรมันซึ่งสืบเชื้อสายดั้งเดิมมาจากชาวละติน (Latin) และซาบินเนส (Sabines) รวมถึงเชื้อสายของชนเผ่าอพยพอีทรัสกัน (Etruscans) ได้ขยายอำนาจครอบคลุมชนเผ่าต่าง ๆ ทางตอนเหนือ และต่อเนื่องลงมาถึงแหลมในทางตอนใต้ให้เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรโรมันที่ต่อมาก็เป็นรู้จักกันในนามอาณาจักรโรมันตะวันตก รวมทั้งยังได้สถาปนาดินแดนที่เรียกว่าอิตาลี (Italia) หรืออิตาลี (Italo) อันเป็นแหลม

² Available from: <http://www.arcaini.com/ITALY/ItalyHistory/ItalyHistory.html>[2006, June 22] และ http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Italy[2006, June 22]

ที่อยู่ทางตอนใต้ของอิตาลีรวมถึงเกาะซิซิลีในปัจจุบัน เป็นศูนย์กลางของเผ่าพันธุ์ทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในบริเวณอาณาเขตทางตอนใต้นั้นด้วย³

นอกจากที่ความยิ่งใหญ่ของอาณาจักรโรมันจะเป็นผลให้เกิดการขยายอำนาจอย่างกว้างขวางครอบคลุมอาณาเขตของทวีปยุโรปและเอเชียกลางแล้ว ความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรโรมันก็ยังส่งผลต่อเนื่องไปถึงความคิดของผู้คนยุคเรเนสซองส์ในศตวรรษที่ 16 ภายใต้ความเชื่อที่ว่าชาวอิตาเลียนมีหน้าที่ที่จะต้องแสดงความเข้มแข็งกล้าหาญดังเช่นชาวโรมันในอดีต และด้วยความเชื่อดังกล่าวนี้เองที่ต่อมาได้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้กับขบวนการปฏิวัติ ‘ริซอร์ซีเม้นโต’ (Risorgimento) และเป็นเชื้อไฟให้กับการขยายแนวความคิดแบบฟาสซิสต์ รวมถึงการปลุกกระดมภายในกองกำลังทหารด้วย⁴

ยุคกลาง

ผลจากการแบ่งอาณาจักรโรมันออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ อาณาจักรโรมันตะวันตกและอาณาจักรโรมันตะวันออก และผลจากการรุกรานของพวกคนเถื่อน โอโดเซอร์ (Odoacer) ซึ่งเป็นชนเผ่าหนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศเยอรมนีในปัจจุบัน อาณาจักรโรมันตะวันตกได้ล่มสลายในปี ค.ศ. 476 และถูกเปลี่ยนผู้ปกครองอีกหลายครั้ง ทั้งโดยกษัตริย์ของพวกคนเถื่อน (Theodoric; 493-526 AD) โดยโรมันตะวันออกซึ่งได้เปลี่ยนชื่อเป็นจักรวรรดิไบเซนไทน์ (Justinian I; 527-565 AD) และโดยชาวลอมบาร์ด (568 AD) ซึ่งเป็นอีกหนึ่งเชื้อสายของเยอรมันในปัจจุบัน⁵ ทั้งนี้ ภายหลังจากการปกครองโดยชาวลอมบาร์ด ดินแดนอิตาลีก็ถูกแบ่งแยกออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ และไม่ได้รวมเข้าเป็นอาณาจักรเดียวกันดังเช่นสมัยจักรวรรดิโรมัน เพราะแม้ว่าชาวลอมบาร์ดจะสามารถแผ่อิทธิพลตั้งแต่ทางตอนเหนือจนถึงตอนกลางและตอนใต้ของอิตาลีได้ในบางส่วน แต่จักรวรรดิไบเซนไทน์จากตะวันออกก็ยังคงมีอำนาจในการปกครองเหนือเกาะซิซิลี และบางส่วนของดินแดนในทางตอนใต้⁶

ชาวลอมบาร์ดปกครองโรมันตะวันตกได้ไม่นาน จนกระทั่งในปี ค.ศ. 774 โรมันตะวันตกก็ถูกยึดอำนาจโดยชาวแฟรงค์ (Franks) ชนเผ่าอีกชนเผ่าหนึ่งที่ตั้งรกรากอยู่ในเยอรมนีในปัจจุบัน โดยชาวแฟรงค์เข้ามาในอิตาลีจากการชักนำของพระสันตปาปาซึ่งสูญเสียอำนาจในช่วงที่ชาวลอมบาร์ดทำการปกครอง และต่อมาในปี ค.ศ. 962 ภายใต้การนำของกษัตริย์เยอรมันออกโตที่ 1 (Otto I)

³ Ibid.

⁴ Christopher Duggan, *A Concise History of Italy* (Cambridge: Cambridge University, 1994), pp.31-32.

⁵ Available from: <http://www.arcaini.com/ITALY/ItalyHistory/ItalyHistory.html>[2006, June 22] และ http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Italy[2006, June 22]

⁶ Christopher Duggan, *A Concise History of Italy*, p.33.

ผู้สถาปนาราชวงศ์แซกซอน (Saxon) ดินแดนแห่งนี้ก็ได้ถูกสถาปนาขึ้นใหม่เป็นอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (Holy Roman Empire)⁷

แต่เนื่องจากพัฒนาการทางการค้าตั้งแต่ศตวรรษที่ 9 ซึ่งได้สร้างความรุ่งเรืองให้กับเมืองต่างๆ พร้อม ๆ กับการเสื่อมอำนาจของชนชั้นเจ้าที่ดินและการเกิดขึ้นของชนชั้นพ่อค้าที่มั่งคั่งภายในดินแดนอิตาลี ผลที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ได้ทำให้ศูนย์กลางของอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์เริ่มที่จะสูญเสียการควบคุมทางการเมืองให้กับเมืองค้าขายต่าง ๆ ทางตอนเหนือและตอนกลางของอิตาลีที่เรียกรวมจะแยกตัวออกเป็นอิสระในปลายศตวรรษที่ 11 จนถึงศตวรรษที่ 13 ด้วยการสถาปนาระบบการปกครองตลอดจนระบบกฎหมายที่เป็นของตนเองภายใต้การสนับสนุนของศาสนจักร⁸ ซึ่งต่อมาประสบผลสำเร็จในสมัยสันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 3 ที่ได้ต่อสู้กับอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ จนรัฐทางตอนบนทั้งหมดได้กลายเป็นรัฐอิสระและสามารถรวบรวมให้อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของสันตปาปาได้ แต่อีกด้านหนึ่งของอิตาลีในทางตอนใต้รวมถึงเกาะซิซิลี กลับถูกสถาปนาเป็นราชอาณาจักรเนเปิลส์ (Kingdom of Naples) และราชอาณาจักรซิซิลี (Kingdom of Sicily) ซึ่งปกครองโดยกลุ่มคนจากดินแดนอื่นอยู่ตลอดเวลา ทั้งโดยชาวนอร์แมน (Norman) ราชวงศ์โฮเฮนสตาเฟิน (Hohenstaufen) กษัตริย์เชื้อสายฝรั่งเศส และในที่สุดโดยชาวสเปน (ที่ในขณะนั้นถูกปกครองโดยชาวมุสลิม)⁹

อาจกล่าวได้ว่า แม้ในช่วงเวลานี้ ดินแดนต่าง ๆ ในอิตาลี จะถูกแบ่งแยกการปกครองออกเป็นรัฐอิสระต่าง ๆ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ นอกจากที่ผู้คนภายในอิตาลีจะไม่ได้มีความรู้สึกแบ่งพวกตามไปด้วยแล้ว เมื่อเวลาผ่านไป ชาวอิตาลีกลับยิ่งเพิ่มความรู้สึกร่วมของการเป็นคนกลุ่มเดียวกันที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ยุคจักรวรรดิโรมันในอดีต จนนำไปสู่การรวมรัฐในปี ค.ศ.1870 โดยการอธิบายดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นผ่านแนวคิดฟาสซิสต์ของมุสโสลินีในเรื่องความหมายและความสำคัญของรัฐ ซึ่งผู้ศึกษาจะได้กล่าวถึงต่อไปในบทที่ 5

ยุคเรเนซอง

หลังจากปี ค.ศ. 1300 อิตาลีกลับไม่ได้เป็นที่สนใจของทั้งอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์และศาสนจักรอีกต่อไป กล่าวคือ ในขณะที่อาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์มุ่งความสนใจไปที่กิจการภายในของเยอรมัน ศาสนจักรก็หันไปขยายอำนาจทางตอนใต้ของฝรั่งเศสและดินแดนอื่นในยุโรป ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้เองที่การเกิดขึ้นของกลุ่มปัญญาชนในอิตาลีซึ่งเป็นผลมาจากบรรยากาศอัน

⁷ Available from: <http://www.arcaini.com/ITALY/ItalyHistory/ItalyHistory.html>[2006, June 22]

⁸ Christopher Duggan, *A Concise History of Italy*, pp.39 - 40.

⁹ Available from: <http://www.arcaini.com/ITALY/ItalyHistory/ItalyHistory.html>[2006, June 22]

เสรีของรัฐอิสระทั้งหลายและจากการรื้อฟื้นงานเขียนต่าง ๆ ในสมัยกรีกและละติน ได้สร้างกระแสแนวคิดมนุษยนิยมให้แพร่หลายขึ้น พร้อม ๆ กันนี้ก็ได้เกิดอำนาจในการปกครองรูปแบบใหม่โดยกลุ่มครอบครัวที่เรียกว่า 'signori' และต่อมา รัฐอิสระทั้งหลายที่อยู่บริเวณเดียวกันก็เริ่มที่จะเปิดศึกสงครามระหว่างกันเพื่อขยายอาณาเขตของตน¹⁰

แต่ในปี ค.ศ. 1494 ความทะนงตัวในความสามารถทางศิลปะ สถาปัตยกรรม และความรุ่งเรืองทางการปกครองของชาวอิตาลีก็ต้องพังทลายลงเมื่อกษัตริย์ชาร์ลส์ที่ 8 (Charles VIII) ของฝรั่งเศสสามารถยึดเมืองเนเปิลส์ ซึ่งเป็นหนึ่งในรัฐอิสระทั้งหลายของอิตาลี และในปี ค.ศ. 1550 กษัตริย์ชาร์ลส์ที่ 5 (Charles V) ของราชวงศ์แฮปส์เบิร์ก (Habsburg) เชื้อสายสเปน หรืออีกชื่อก็คือ กษัตริย์ชาร์ลส์ที่ 1 ของสเปน (Charles I) ก็สามารถยึดเมืองอื่น ๆ ของอิตาลีอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ. 1701 เมืองเหล่านี้ก็ได้ตกอยู่ในความครอบครองของราชวงศ์แฮปส์เบิร์กสายออสเตรีย (ที่ได้แยกตัวออกมาในปี ค.ศ. 1521) อีกทอดหนึ่ง¹¹

ดินแดนอิตาลีถูกเปลี่ยนมืออีกครั้งจากการบุกรุกของนโปเลียน โบนาปาร์ต ในปี ค.ศ. 1796 และภายหลังจากปกครองของฝรั่งเศส ในปี ค.ศ. 1815 ดินแดนต่าง ๆ ภายในอิตาลีก็ถูกแบ่งออกเป็น 8 รัฐ โดยที่รัฐเกือบทั้งหมดอยู่ภายใต้การครอบครองทั้งทางตรงและทางอ้อมของราชวงศ์แฮปส์เบิร์ก-ลอเรนส์ (House of Habsburg-Lorraine)* ของจักรวรรดิออสเตรีย ทั้งนี้ ในช่วงปี ค.ศ. 1796-1815 ชาวอิตาลีได้รับมรดกสำคัญจากการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสภายใต้การปกครองแบบรวบอำนาจเด็ดขาด นั่นคือ ความคิดในการรวบรวมดินแดนของอิตาลีทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกัน¹² และด้วยความคิดนี้เอง ที่ต่อมาได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญต่อประวัติศาสตร์การเมืองของอิตาลีในปี ค.ศ. 1861 และความคิดดังกล่าว ก็ยังปรากฏให้เห็นในงานเขียนของมุสโสลินีเกี่ยวกับรัฐอีกด้วย

2.1.2 การรวมรัฐอิตาลี ในปี ค.ศ. 1815-1870

จุดเริ่มต้นของการรวมรัฐอิตาลี

ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1817 - 1848 ก่อนหน้าที่จะมีการรวมรัฐ ดินแดนหลายแห่งในอิตาลี เริ่มที่จะทำการปฏิวัติแยกตัวออกเป็นอิสระจากราชวงศ์แฮปส์เบิร์ก-ลอเรนส์ ของจักรวรรดิออสเตรีย

¹⁰ Ibid.

¹¹ Christopher Duggan, *A Concise History of Italy*, pp.60 - 61.

* ราชวงศ์แฮปส์เบิร์ก-ลอเรนส์ สืบเชื้อสายโดยการแต่งงานระหว่างราชวงศ์แฮปส์เบิร์กสายออสเตรียและดยุกแห่งลอเรนส์ (Duke of Lorraine) หลังจากปี ค.ศ. 1740

¹² John Gooch, *The Unification of Italy* (London: Routledge, 1994), p.1, 3.

แต่การปฏิวัติและจัดตั้งผู้ปกครองใหม่ดังกล่าว ก็ยังคงอยู่ภายใต้การแทรกแซงจากภายนอก ทั้งจากราชวงศ์ออสเตรียและฝรั่งเศส¹³ และในช่วงเวลานี้ ก็ยังเกิดความคิดแบบใหม่ซึ่งแตกต่างจากความคิดแบบเดิมที่เกิดขึ้นก่อนหน้าอย่างแนวคิดชาตินิยมท้องถิ่น ความคิดดังกล่าวก็คือความคิดในการรวมรัฐอิตาลี ซึ่งเป็นไปในหลายทางด้วยกัน กล่าวคือ ในขณะที่นักคิดอย่างมาซซินี (Mazzini; ค.ศ.1805-1872) เชื่อว่าชาวอิตาลีมีพันธกิจในการทำตามพระประสงค์ของพระเจ้าด้วยการสร้าง ราชอาณาจักร ในแบบสาธารณรัฐ นักคิดบางคนกลับเห็นด้วยที่จะสร้างรัฐแบบเสรีนิยม บางคนก็ต้องการรัฐภายใต้ระบอบกษัตริย์ และบางคนก็ต้องการรัฐที่มีศาสนจักรเป็นผู้ปกครอง¹⁴ แต่ไม่ว่าแนวคิดในการรวมรัฐจะมีความแตกต่างกันอย่างไร เราสามารถจัดกลุ่มของผู้ที่มีแนวคิดดังกล่าวได้จากแรงจูงใจในการดำเนินตามแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศสในสมัยการปกครองของนโปเลียน 2 แนวทางด้วยกัน นั่นคือ ความต้องการเสรีภาพทางการเมือง และความต้องการเอกราช กลุ่มคนที่มีความต้องการเสรีภาพทางการเมืองมักจะเป็นกลุ่มของชนชั้นกลางซึ่งต้องการจะจำกัดอำนาจอันเด็ดขาดของกษัตริย์และปฏิรูปการเมืองให้เป็นประชาธิปไตยที่มวลชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ สำหรับในส่วนของกลุ่มคนที่ต้องการเอกราช ก็คือกลุ่มคนที่ต้องการขับไล่อำนาจจากการปกครองที่กดขี่ทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจของออสเตรีย กลุ่มคนเหล่านี้เป็นกลุ่มคนที่มีผู้ปกครองของพวกเขาถูกราชวงศ์ออสเตรียชกไชอยู่เบื้องหลัง และต้องการปลดปล่อยตนเองออกจากการปกครองของกษัตริย์ที่เป็นคนนอก¹⁵ คนกลุ่มนี้จึงมักจะได้รับแรงสนับสนุนจากกษัตริย์ผู้ปกครองเดิม ทั้งนี้แรงจูงใจทั้ง 2 ประการข้างต้น ทำให้เราสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดในการรวมรัฐที่เกิดขึ้นดังกล่าว ไม่ใช่แนวคิดแบบชาตินิยมที่เน้นความรู้สึกร่วมของการเป็นคนชาติเดียวกันระหว่างดินแดนต่าง ๆ ภายในอิตาลี แต่เป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงความต้องการในการจัดตั้งรัฐดังเช่นจักรวรรดิโรมันในอดีตขึ้นมาใหม่ ซึ่งเป็นรัฐที่แรงจูงใจของผู้คนข้างต้นจะได้รับการตอบสนองตามความต้องการอย่างถ้วนหน้า

ผลที่ตามมาจากแนวคิดในการรวมรัฐก็คือ การเกิดขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการรวมรัฐอิตาลีและประกาศอิสรภาพจากการปกครองของจักรวรรดิออสเตรีย ภายใต้ชื่อขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราช ‘ริซอร์จิมেন্টอ’ (Risorgimento) ซึ่งแม้ว่าขบวนการดังกล่าวจะประสบความล้มเหลวในการปฏิวัติที่เริ่มขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ.1820 เป็นต้นมา แต่การปฏิวัติในช่วงเวลานี้ ก็ได้กลายเป็นเชื้อไฟให้กับการทำสงครามต่อต้านจักรวรรดิออสเตรียที่ประสบผลสำเร็จในอีกหลายปีถัดมา¹⁶

¹³ Ibid., pp.5, 3 – 4.

¹⁴ Ibid., pp.5, 8 – 9.

¹⁵ Ibid., p.2.

¹⁶ Available from: <http://www.arcaini.com/ITALY/ItalyHistory/ItalyHistory.html>[2006, June 22]

สงครามของอาณาจักรซาร์ดิเนีย

ในปี ค.ศ.1848 พระเจ้าชาร์ลส์ อัลเบิร์ต (Charles Albert) กษัตริย์ผู้ครองอาณาจักรซาร์ดิเนีย (Sardinia) อันประกอบด้วยเกาะซาร์ดิเนีย ที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกของแหลมอิตาลี และเขตปิเอมอนต์ (Piedmont) ซึ่งเป็นดินแดนที่อยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของอิตาลี ได้หันมาให้การสนับสนุน ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชทำสงครามต่อต้านจักรวรรดิออสเตรียแย่งชิงดินแดนลอมบาร์ดี (Lombardy) และดินแดนอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง ด้วยเหตุผลที่ต้องการขยายอาณาจักรของตนและ สถาปนาระบอบกษัตริย์ที่สูญเสียอำนาจและเกียรติยศไปกลับคืนมา แต่ต่อมาพระองค์ก็พ่ายแพ้ต่อ ออสเตรียที่สมรภูมินอวาดา (Novada) และทรงสละราชสมบัติให้กับพระเจ้าวิกเตอร์ เอมมานูเอล ที่ 2 (Victor Emmanuel II) ซึ่งได้ทำสัญญาสงบศึกกับจักรวรรดิออสเตรีย ภายใต้งเงื่อนไขว่าจะไม่ทรง ส่งเสริมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในอาณาจักรซาร์ดิเนียและจะไม่เข้าร่วมสงครามอีกต่อไป¹⁷ ทั้งนี้ การเมืองในช่วงระหว่างปี ค.ศ.1848-1849 ก็ยังปรากฏให้เห็นการปฏิวัติขึ้นอีกหลายครั้ง แต่กลับ ประสบความล้มเหลวทุกครั้ง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะราชวงศ์ออสเตรียไม่เคยคิดที่จะทรงละ ทิ้งอำนาจของตนในดินแดนอิตาลีเลย นอกจากนี้การปฏิวัติเพื่อรวมรัฐที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งก็ล้วน แล้วแต่เป็นการปฏิวัติที่มีเป้าหมายเพื่อให้รัฐหรือเขตแดนของกลุ่มคนยิ่งใหญ่ขึ้นเท่านั้น และภายใน กลุ่มปฏิวัติก็ยังมีความคิดเห็นทางการเมืองที่ไม่ลงรอยกันอีกด้วย¹⁸

การเป็นพันธมิตรกับฝรั่งเศส

จนกระทั่งในปี ค.ศ.1855 คาร์วีวาร์ (Count Camillo di Cavour) นายกรัฐมนตรีของอาณาจักร ซาร์ดิเนียผู้มีแนวคิดสายปฏิรูป ได้ตกลงเข้าร่วมสงครามไครเมียในฐานะพันธมิตรของฝรั่งเศส ภายใต้งแรงกดดันทางการเมืองจากภายใน ต่อมา คาร์วีวาร์ยังได้ทำสัญญาลับกับกษัตริย์นโปเลียนที่ 3 โดยข้อตกลงในสัญญาก็คือการแต่งงานระหว่างราชวงศ์ฝรั่งเศสกับซาร์ดิเนีย และฝรั่งเศสจะได้ ดินแดนนิซ (Nice) และซาวอย (Savoy) เพื่อแลกกับการช่วยซาร์ดิเนียทำสงครามต่อต้านจักรวรรดิ ออสเตรีย นอกจากนี้ นโปเลียนยังกำหนดอาณาเขตของอิตาลีโดยให้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน/แคว้น ได้แก่ ส่วนแรก อาณาจักรทางตอนบนของอิตาลี ที่ประกอบด้วย ปิเอมอนต์ ซาร์ดิเนีย ลอมบาร์ดี เวนเซีย (Venetia) และ โรมัญญา (Romagna) ส่วนที่สอง โรมและบริเวณใกล้เคียงซึ่งถูกปกครอง โดยสันตปาปา ส่วนที่สาม อาณาจักรในตอนกลางของอิตาลีที่แยกออกจากรัฐสันตปาปา (Papal

¹⁷ John Gooch, *The Unification of Italy*, pp.14-15.

¹⁸ *Ibid.*, pp.17-18.

States) และทัสคานี (Tuscany) และส่วนสุดท้ายก็คืออาณาจักรทางตอนใต้ ได้แก่เนเปิลส์ และเกาะซิซิลี¹⁹

การรวมรัฐอิตาลี

ภายหลังจากการทำสัญญาฉบับกับฝรั่งเศส ชาร์ดิเนียจึงเริ่มทำสงครามกับจักรวรรดิออสเตรีย ในปี ค.ศ. 1859 โดยการสนับสนุนของกองกำลังฝรั่งเศส และพลเมืองของอิตาลีที่มีแนวคิดในการจัดตั้งรัฐอิตาลี แต่ช่วงระหว่างทำสงคราม ฝรั่งเศสผิดสัญญาที่ให้ไว้กับคาร์ลัวร์ด้วยการเซ็นสัญญาสงบศึกกับออสเตรีย ซึ่งเนื้อหาในสัญญาระบุให้ออสเตรียต้องส่งมอบเมืองลอมบาร์ดีให้กับกษัตริย์นโปเลียนที่ 3 ของฝรั่งเศส เพื่อจะได้มอบต่อให้กับพระเจ้าวิกเตอร์ที่ 2 แห่งชาร์ดิเนีย แต่ในส่วนของอาณาเขตเวเนเซียก็ยังคงเป็นของจักรวรรดิออสเตรียต่อไป นอกจากนี้ผู้ปกครองของเขตทัสคานีและโมเดนา (Modena) รวมทั้งรัฐบาลของรัฐสันตปาปาก็จะได้คืนอำนาจดั้งเดิม แม้ว่าคาร์ลัวร์จะทูลพระเจ้าวิกเตอร์ที่ 2 ไม่ให้รับข้อเสนอดังกล่าวแต่ก็ไม่เป็นผล ด้วยเหตุนี้ คาร์ลัวร์จึงตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งในทันที²⁰

ในเดือนมกราคม ปี ค.ศ. 1860 คาร์ลัวร์กลับเข้ามารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง และได้โน้มน้าวให้ฝรั่งเศสยอมรับการรวมรัฐอิตาลีเพื่อแลกกับนิซและซาวอย แต่เมื่อฝรั่งเศสไม่เห็นด้วยกับแนวคิดนี้ คาร์ลัวร์จึงเสนอวิธีการประชานิยมโดยให้พลเมืองที่อาศัยอยู่ในเขตแดนของตนมีเสรีภาพในการเลือกว่าจะรวมเขตของตนเข้ากับชาร์ดิเนียหรือจะแยกตัวออกเป็นอิสระ โดยผลจากการลงประชามติภายในทัสคานีและเอมีเลีย (Emilia) ทั้ง 2 รัฐยินยอมที่จะรวมเข้ากับชาร์ดิเนีย ในขณะที่นิซและซาวอยเลือกที่จะอยู่กับฝรั่งเศส²¹ และภายในปีเดียวกันนี้เอง การิบาลดี (Giuseppe Garibaldi) ก็สามารถเข้ายึดอาณาจักรซิซิลีและทำการลงประชามติเข้าร่วมกับชาร์ดิเนียจนถึงปี ค.ศ. 1861 ดินแดนต่าง ๆ ภายในอิตาลีก็ได้รวมเข้าเป็นรัฐอิตาลี ยกเว้นเพียงเวเนเซียซึ่งเป็นอาณานิคมของจักรวรรดิออสเตรีย และโรมซึ่งเป็นดินแดนของศาสนจักรที่มีฝรั่งเศสให้การสนับสนุน เท่านั้น²² และจากมติในที่ประชุมรัฐสภาที่ตกลงให้อิตาลีปกครองโดยระบอบประชานิยมแบบรัฐเดี่ยวและมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข²³

จุดสิ้นสุดของการรวมรัฐอิตาลี เกิดขึ้นหลังจากการเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับปรัสเซียเพื่อทำสงครามกับจักรวรรดิออสเตรียในปี ค.ศ. 1866 ซึ่งในเวลาต่อมาราชวงศ์ออสเตรียได้เปิดการเจรจา

¹⁹ *Ibid.*, pp.25-26.

²⁰ *Ibid.*, p.28.

²¹ *Ibid.*, p.29.

²² Available from: <http://www.arcaini.com/ITALY/ItalyHistory/ItalyHistory.html>[2006, June 22]

²³ John Gooch, *The Unification of Italy*, p.33.

สงบศึกครั้งนี้ โดยออสเตรียตกลงยกเวเนเซียให้กับอิตาลี และในปี ค.ศ.1870 เมื่อฝรั่งเศสทำสงครามกับปรัสเซีย เปิดโอกาสให้อิตาลีสามารถนำทัพเข้ายึดกรุงโรม และสถาปนากรุงโรมเป็นเมืองหลวงของอิตาลีได้สำเร็จ ในปี ค.ศ.1871 อิตาลีก็ได้รวมรัฐเข้าเป็นหนึ่งเดียวกันโดยสมบูรณ์²⁴

ทั้งนี้ การศึกษาประวัติศาสตร์ในช่วงของการรวมรัฐอิตาลีดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ดูเหมือนว่าจะสามารถเชื่อมโยงได้กับความคิดในเรื่องรัฐและชาติของมุสโสลินี ดังที่ผู้ศึกษาได้อธิบายไว้ในบทที่ 5 กล่าวคือ การที่มุสโสลินีมองว่ารัฐเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนชาตินั้น สอดคล้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์อิตาลีที่ได้แสดงให้เห็นว่า รัฐอิตาลีไม่ได้เกิดขึ้นจากความรู้สึกเป็นคนที่เชื่อชาติเดียวกันของชาวอิตาลี แต่ในทางกลับกัน รัฐถูกสถาปนาขึ้นจากการมีประวัติศาสตร์ร่วมกันของผู้คนภายในดินแดนอิตาลีที่สืบทอดมายาวนานตั้งแต่สมัยอาณาจักรโรมัน โดยภายหลังจากการสถาปนารัฐดังกล่าว รัฐก็ได้กลายเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของผู้คนที่อาศัยอยู่ภายในนั้น จนนำไปสู่การก่อตัวของความรู้สึกในเรื่องเชื้อชาติของชาวอิตาลีในเวลาต่อมา

2.1.3 พัฒนาการของอิตาลีภายหลังการรวมรัฐ ค.ศ.1870-1914

สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยทั่วไป

อิตาลีภายหลังการรวมรัฐ ได้ถูกสถาปนาเป็นรัฐเดี่ยวที่รวมศูนย์อำนาจในการปกครอง และมีการปกครองแบบรัฐสภาเสรีนิยม โดยที่พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจจำกัด แต่เนื่องจากว่าการรวมรัฐเกิดขึ้นโดยชนชั้นนำที่เป็นคนกลุ่มน้อยเท่านั้น สังคมของรัฐอิตาลีในช่วงแรก ซึ่งเป็นสังคมที่ผู้คนทั่วไปยังยึดติดอยู่กับท้องถิ่นของตน และไม่ได้มีความสำนึกร่วมกันถึงความเป็นคนชาติเดียวกัน จึงกลายเป็นสังคมที่ขาดความสามัคคีและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอิตาลีโดยรวม เพราะการพัฒนาของรัฐอิตาลีเกิดขึ้นในลักษณะที่แต่ละท้องถิ่นแบ่งแยกกันดำเนินการและไม่ได้มีความร่วมมือกัน ทำให้เขตแดนบางส่วนที่มีความเสียเปรียบทางภูมิศาสตร์อย่างดินแดนในทางตอนใต้ซึ่งเป็นดินแดนที่แห้งแล้ง ไม่สามารถพัฒนาตนเองได้²⁵

ปัญหาประการอื่นที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับปัญหาเรื่องความสำนึกของความเป็นชาติ ในช่วงเวลานี้ ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่มุสโสลินีถือกำเนิด ในปี ค.ศ.1883 ก็คือ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ภายในรัฐอิตาลี ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทางการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ชนชั้นกลาง และมวลชน โดยที่กลุ่มทางการเมืองก็คือสมาชิกของรัฐสภาและรัฐบาลซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายในระดับสูง ในส่วนของกลุ่มผลประโยชน์จะหมายถึงผู้นำที่เป็นตัวแทนของพลังทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น สมาพันธ์เจ้าของที่ดินและอุตสาหกรรม

²⁴ *Ibid.*, pp.36-37.

²⁵ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy* (New York: Methuen, 1984), pp.2-3.

กลุ่มทหาร และศาสนจักร สำหรับชนชั้นกลางก็คือกลุ่มปัญญาชนที่มีการศึกษา ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทั้งกลุ่มการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มคนเหล่านี้ เช่น ผู้จัดการที่ดิน ผู้จัดการโรงงาน อุตสาหกรรม อาจารย์ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของสหภาพต่าง ๆ นักหนังสือพิมพ์ และในที่สุดท้ายก็คือกลุ่มมวลชน ประกอบด้วย มวลชนในเมืองและมวลชนในชนบท มวลชนในเมือง ได้แก่ แรงงานทั้งที่เป็นพนักงานและกรรมกร แรงงานไร้ฝีมือ ช่างฝีมือ เจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก และคนว่างงาน ส่วนมวลชนในชนบทซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมีฐานะยากจน ไร้การศึกษา และถูกกีดกันออกจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติ ได้แก่ เกษตรกรที่มีที่ดินและไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง และแรงงานอพยพ²⁶

ในทางการเมือง เราจะพบว่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในช่วง 3 ทศวรรษ หลังจากปี ค.ศ. 1870 กลายเป็นสิ่งที่ผูกขาด โดยกลุ่มการเมืองซึ่งฟื้นฟูอำนาจขึ้นมาในช่วงการรวมรัฐ กล่าวคือ ในขณะที่กลุ่มผู้นำทางศาสนามีบทบาทในการต่อต้านรัฐและรูปแบบการปกครองแบบใหม่ กลุ่มมวลชนซึ่งเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ก็ถูกกีดกันออกจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านทาง การเลือกตั้ง และขณะเดียวกันก็ยังคงเกิดการตั้งข้อสงสัยว่าการจัดการเลือกตั้งเป็นไปอย่างไม่โปร่งใส มีการคิดสินบนเจ้าพนักงาน การบงการและการบังคับผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยกลุ่มการเมืองที่มีอิทธิพล ในช่วงเวลาดังกล่าว รัฐสภาจึงเป็นเพียงตัวแทนของกลุ่มการเมืองซึ่งผูกขาดอำนาจและมีเครือข่ายเชื่อมโยงเฉพาะภายในสมาชิกของตนเท่านั้น²⁷ ทั้งนี้ แม้ว่าการเมืองจะเป็นเรื่องที่ถูกผูกขาดโดยกลุ่มการเมือง แต่รัฐสภาอิตาลีกลับไม่ได้มีรัฐบาลที่เข้มแข็งมากนัก นั่นเป็นเพราะพรรคการเมืองแต่ละพรรคเป็นเพียงที่รวมของผลประโยชน์ท้องถิ่นในเขตของตนเองเท่านั้น แต่ไม่ได้สะท้อนให้เห็นความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์ ซึ่งส่งผลให้พรรคมีฐานเสียงที่ไม่มั่นคงตามไปด้วย²⁸ และนอกจากนี้ ในหลายครั้งรัฐบาลก็ไม่สามารถครองเสียงข้างมากในสภาได้อย่างเด็ดขาด ทำให้ต้องจัดตั้งรัฐบาลผสมอยู่บ่อยครั้ง²⁹

ในทางเศรษฐกิจ การเติบโตอย่างรวดเร็วของภาคอุตสาหกรรม เช่น เหล็กกล้า ถ่านหิน วิศวกรรม ไฟฟ้า เคมีภัณฑ์ การต่อเรือ และการผลิตรถยนต์ ในดินแดนทางตอนเหนือของอิตาลี เช่น มิลาน ตูริน และจีโนเอ ได้นำไปสู่การขยายตัวของเศรษฐกิจ พร้อม ๆ กับการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ซึ่งเป็นเจ้าของอุตสาหกรรม ชนชั้นแรงงานอุตสาหกรรมสมัยใหม่ กลุ่มปัญญาชนที่มีการศึกษา รวมถึงชนชั้นกลางซึ่งแตกต่างจากกรรมาชีพแบบเดิม เช่น ข้าราชการ ผู้จัดการ และ

²⁶ Alexander D Grand, *Italian Fascism Its Origins and Development* (University of Nebraska, 1982), p.4.

²⁷ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, p.3.

²⁸ Alexander D Grand, *Italian Fascism Its Origins and Development*, pp.4-5.

²⁹ Available from: <http://www.arcaini.com/ITALY/ItalyHistory/ItalyHistory.html>[2006, June 22]

สมัยนั้น แต่พัฒนาการทางเศรษฐกิจของดินแดนทางตอนใต้ กลับไม่ได้เติบโตเช่นเดียวกับทางตอนเหนือและตอนกลางของประเทศ ประชาชนส่วนใหญ่ในดินแดนแถบนี้ยังคงทำการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม ซึ่งทำให้ได้ผลผลิตเป็นจำนวนน้อย และไม่สามารถแข่งขันกับนวัตกรรมแบบใหม่ที่ถูกนำมาใช้ในบางพื้นที่ได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ คนจำนวนมากซึ่งเป็นชนชั้นกรรมาชีพขาดการศึกษาและไม่สนใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้คนว่างงานจำนวนมากก็ได้กลายเป็นแรงงานอพยพเข้าสู่เมืองใหญ่และนครรัฐอิตาลี เช่น อเมริกาและอาฟริกาเหนือ เป็นต้น³⁰

ดูเหมือนว่า การที่มุสโสลินีถือกำเนิดขึ้นในช่วงที่สังคมอิตาลีประสบกับปัญหาทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ภายในอิตาลี ดังกล่าวข้างต้น น่าจะส่งผลให้มุสโสลินีมีความคิดในการสร้างความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกันให้เกิดขึ้นกับคนทุกกลุ่มในสังคม ซึ่งผู้ศึกษาได้กล่าวถึงไว้ในบทถัดไป

การทำทนายเสรีนิยม

กระแสการทำทนายแนวคิดเสรีนิยมในอิตาลีเป็นผลมาจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการรวมรัฐดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น กระแสดังกล่าวเริ่มจากการก่อตั้งพรรคสังคมนิยมอิตาลี (Italian Socialist Party: PSI) ขึ้นในปี ค.ศ. 1892 ซึ่งแม้ว่าในช่วงเริ่มแรก พรรคจะมีสมาชิกและสาขาจำนวนน้อย อีกทั้งยังถูกกีดกันจากกลุ่มอำนาจเดิม แต่พรรคก็สามารถขยายฐานอำนาจจนกลายเป็นพรรคที่มีพลังทางการเมืองได้สำเร็จ จากการสนับสนุนของกลุ่มมวลชนที่เป็นแรงงานภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม และในปี ค.ศ. 1900 หนึ่งปีก่อนหน้าที่มุสโสลินีได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพครูระดับประถมศึกษา กลุ่มสังคมนิยมก็เริ่มมีอำนาจทางการเมืองมากขึ้น โดยหลังจากการก้าวเข้ามามีอำนาจของกลุ่มสังคมนิยมซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ศรัทธาในพระเจ้า กลุ่มคาทอลิก (Italian Catholics) ก็เริ่มที่จะรวมตัวเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและจัดตั้งสหภาพแรงงานของกลุ่มตนเองขึ้นมา³¹ ในขณะเดียวกัน ปัญญาชนซึ่งเป็นชนชั้นกลางก็ได้จัดตั้งกลุ่มเพื่อเรียกร้องค่าแรงให้กับแรงงาน โดยในเวลาต่อมากลุ่มปัญญาชนนี้ได้พัฒนาเป็นกลุ่มชาตินิยม และจัดตั้งสมาพันธ์ชาตินิยมอิตาลี (Italian Nationalist Association) ซึ่งมีแนวคิดในการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ รวมทั้งต่อต้านทุนนิยมและสนับสนุนนโยบายการขยายอำนาจด้านการต่างประเทศด้วยการล่าอาณานิคม³² ในทางการเมือง กลุ่มชาตินิยมยังได้สร้างความ

³⁰ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, pp.5-6.

³¹ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, p.6.

³² Alexander D Grand, *Italian Fascism Its Origins and Development*, p.13.

ร่วมมือกับกลุ่มทางการเมืองฝ่ายขวาคู่ด้วยกันอย่างพรรคอนุรักษนิยม และกลุ่มคาทอลิก รวมทั้งยังขยายเครือข่ายเชื่อมโยงกับพรรคสังคมนิยม ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีแนวคิดฝ่ายซ้ายด้วย³³

ในอีกด้านหนึ่ง กลุ่มเสรีนิยมและกลุ่มต่าง ๆ ในรัฐสภาก็ได้พยายามปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นดังกล่าว โดยนายกรัฐมนตรีจากฝ่ายเสรีนิยม จิโอวานนี จีโอลิตติ (Giovanni Giolitti) ซึ่งดำรงตำแหน่งในช่วงปี ค.ศ. 1903 – 1905, 1906 – 1909 และ 1911 – 1914 ได้หันมาปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ด้วยการหาฐานเสียงสนับสนุนจากกลุ่มคนที่มีแนวคิดเป็นกลางซึ่งมีแนวโน้มจะปฏิเสธนโยบายที่สนับสนุนภาคแรงงานและต่อต้านศาสนา และเพื่อการรองรับกลยุทธ์ดังกล่าว ในปี ค.ศ. 1912 จีโอลิตติก็เพิ่มจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งขึ้นเป็น 3 เท่าจากของเดิม แต่ด้วยผลจากการดำเนินนโยบายในการครอบครองดินแดนลิเบียในปี ค.ศ. 1911 ซึ่งแม้ว่าจะเป็นที่พอใจของฝ่ายอนุรักษนิยมและชาตินิยม แต่คนจำนวนมากก็ไม่ได้สนับสนุน จึงกลายเป็นการเปิดช่องให้ฝ่ายสังคมนิยม โดยพรรคสังคมนิยมอิตาลีก้าวเข้ามามีอำนาจในองค์กรพรรคการเมือง และในการเลือกตั้งปี ค.ศ. 1913 เมื่อกลุ่มสังคมนิยมได้รับคะแนนเสียงเพิ่มขึ้น ประกอบกับการประท้วงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอิตาลี นายกรัฐมนตรีจีโอลิตติก็ถูกจำกัดอำนาจลง³⁴ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1914 จีโอลิตติก็ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเปิดโอกาสให้กลุ่มอนุรักษนิยมซึ่งคัดค้านใจรวบรวมกลุ่มชนชั้นกลางที่ต่อต้านสังคมนิยมขึ้นมาเป็นรัฐบาล³⁵

ในปีเดียวกันนี้เอง สถานภาพทางการเมืองของพรรคสังคมนิยมก็เริ่มที่จะอ่อนแอลง เนื่องจากการแยกตัวออกจากพรรคสังคมนิยมของกลุ่มซินดิกัลหัวปฏิวัติ (revolutionary syndicalism) ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 20 ด้วยเหตุผลทางด้านความคิดที่ขัดแย้งกับพรรคสังคมนิยม โดยฝ่ายซินดิกัลซึ่งต้องการให้สหภาพแรงงาน (trade union) มีบทบาทสำคัญในการปฏิวัติและเป็นองค์กรหลักในการจัดระเบียบสังคมใหม่ รวมถึงการเสนอให้มีการปฏิวัติเพื่อโค่นล้มเสรีนิยมโดยการรวมกลุ่มของพลังการผลิตทั้งหมด ทั้งกลุ่มชนชั้นกลางและกลุ่มแรงงาน ได้โจมตีกลุ่มสังคมนิยมและกลุ่มมวลชนชนชั้นกรรมาชีพว่าไม่มีทางที่จะประสบความสำเร็จในการปฏิวัติ และยังโจมตีกลุ่มทางการเมืองและกลุ่มทุนนิยมว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้สังคมนิยมตกต่ำ ทั้งนี้ แม้ว่ากลุ่มซินดิกัลดังกล่าวจะไม่ได้มีแนวคิดที่สอดคล้องกับกลุ่มชาตินิยม ซึ่งมีแนวคิดหลักในการสนับสนุนกลุ่มทุนและการล่าอาณานิคม แต่ด้วยเป้าหมายในการต่อต้านกลุ่มเสรีนิยมและสังคมนิยม ก็ได้ทำให้กลุ่มทั้ง 2 นี้ร่วมมือกันจัดตั้งองค์กรฟาสซิสต์ ที่ได้แตกออกเป็น 5 กลุ่มแนวคิด ได้แก่ กลุ่มกองกำลัง กลุ่มซินดิกัล กลุ่มเทคโนแครต กลุ่มชาตินิยม และกลุ่มอนุรักษนิยม ในเวลาต่อมา

³³ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, p.8.

³⁴ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, p.7.

³⁵ Alexander D Grand, *Italian Fascism Its Origins and Development*, p.13.

ความพยายามในการเป็นเจ้าอาณานิคม

ความพยายามของอิตาลีในการสร้างอิทธิพลเหนือดินแดนอื่นปรากฏให้เห็นในปี ค.ศ.1892 เมื่ออิตาลีตกลงกับเยอรมนีและออสเตรีย-ฮังการี ลงนามร่วมกันเป็นพันธมิตร 3 ฝ่าย* ต่อมาหลังจากที่อิตาลีประสบความสำเร็จในการสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าและการเผยแพร่ศาสนากับเมืองต่าง ๆ ทั้งในทวีปเอเชียและแอฟริกา เช่น เมืองตูนิส (Tunis) และอเล็กซานเดรีย (Alexandria) กอปรกับความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ตั้งแต่อดีตของตนเอง สิ่งเหล่านี้ได้สร้างความเชื่อมั่นในเรื่องการขยายบทบาทของอิตาลีในต่างแดนให้กับฟรานเชสโก คริสปี (Francesco Crispi) นายกรัฐมนตรีซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1887 – 1891 และ 1893 – 1896 และแม้ความพยายามในการเข้าครอบครองเหนือดินแดนเอธิโอเปียซึ่งเป็นเป้าหมายของคริสปีในช่วงปี ค.ศ. 1890 จะถูกทำลายลงในปี ค.ศ. 1896 เมื่อกองกำลังของอิตาลีพ่ายแพ้ในสงครามที่เมืองอโดวา (Adowa)³⁶ แต่อิตาลีก็ยังคงเดินหน้าที่จะสร้างอาณานิคมของตัวเองต่อไป โดยในปี ค.ศ. 1911 อิตาลีภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีจีโอลิติก็ประกาศสงครามกับตุรกีเพื่อแย่งชิงลิเบีย (Libya) ทางตอนเหนือของทวีปแอฟริกา จนกระทั่งปี ค.ศ. 1914 เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 เริ่มขึ้น อิตาลีกลับสงวนท่าทีในด้านการต่างประเทศด้วยการประกาศนโยบายที่เป็นกลาง³⁷ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดในการต่อต้านสงครามของมุสโสลินี ที่ดำรงอยู่ในช่วงเวลาก่อนหน้าที่จะเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 จนถึงช่วงต้นของสงครามโลก

2.1.4 สงครามโลกครั้งที่ 1 และวิกฤตการณ์หลังสงครามโลก ปี ค.ศ.1915-1921

อิตาลีในสงครามโลกครั้งที่ 1

การก้าวเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 1 ของอิตาลี ในปี ค.ศ. 1914 ด้วยการประกาศตัวเป็นกลาง ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับที่มุสโสลินีซึ่งในขณะนั้นอายุได้ 31 ปี ดำรงตำแหน่งเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ของพรรคสังคมนิยม กลายเป็นประเด็นถกเถียงในเรื่องการแสดงท่าทีต่อสงครามระหว่างผู้คนกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอุดมการณ์ที่แตกต่างกันไปภายในรัฐ โดยกลุ่มที่เสนอให้วางตัวเป็นกลาง ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทหลักในทางการเมืองของอิตาลี ประกอบด้วยกลุ่มสังคมนิยมส่วน

* การเจรจาตกลงกันดังกล่าว เป็นการตกลงร่วมในสนธิสัญญาลับที่รู้จักกันในชื่อสนธิสัญญาไตรพันธมิตร ซึ่งกำหนดให้เยอรมนี ออสเตรีย-ฮังการี และอิตาลี ช่วยเหลือประเทศคู่สัญญาหากว่าประเทศใดประเทศหนึ่งถูกฝรั่งเศสหรือรัสเซียรุกราน (แพทริเชีย เอส. แคนเนลล์ และสตีเวน จี. ไฮสทอป, พลิกประวัติศาสตร์โลก, แปลโดย คุณากร วาณิชวีรพ (กรุงเทพฯ: เนชั่นแนล จีโอกราฟฟิก, 2549), หน้า 287.)

³⁶ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, pp. 4-5.

³⁷ Available from: <http://www.arcaini.com/ITALY/ItalyHistory/ItalyHistory.html>[2006, June 22]

ใหญ่ กลุ่มคาทอลิก และกลุ่มเสรีนิยม ในขณะที่กลุ่มที่ต้องการให้อิตาเลียเข้าร่วมสงครามจะเป็นกลุ่มที่มีอุดมการณ์ทั้งฝ่ายซ้ายและฝ่ายขวา กลุ่มฝ่ายซ้ายเป็นกลุ่มที่ชื่นชมอังกฤษและฝรั่งเศส โดยมองว่าประเทศทั้ง 2 ก็คือตัวแทนของความก้าวหน้าในทุกด้าน กลุ่มฝ่ายซ้ายดังกล่าว ได้แก่ กลุ่มซินคัลหัวปฏิวัติ กลุ่มสังคมนิยมบางส่วน และกลุ่มหัวรุนแรงอย่างกลุ่มประชาธิปไตยและกลุ่มรีพับลิกัน ส่วนกลุ่มฝ่ายขวา ได้แก่ กลุ่มเสรีนิยมแบบอนุรักษณ์ และกลุ่มชาตินิยม ซึ่งแม้กลุ่มฝ่ายขวานี้จะชื่นชอบระบอบอำนาจนิยมของเยอรมัน แต่ด้วยความหวังที่จะขยายอาณาเขตแข่งขันกับออสเตรีย-ฮังการี และเพิ่มอำนาจให้กับกลุ่มชนชั้นกลาง พวกเขาจึงมีความต้องการเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับอังกฤษและฝรั่งเศส

นอกจากประเด็นเรื่องการแตกแยกทางความคิดระหว่างกลุ่มต่างๆ แล้ว เหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว ก็ยังเป็นเหตุการณ์สำคัญเหตุการณ์หนึ่งที่เผยให้เห็นความเป็นตัวตนของมูสโสลินีในการเลือกตัดสินใจแสดงบทบาททางการเมืองของตน ซึ่งแม้ว่าในช่วงแรกเขาจะมีตำแหน่งอยู่ในกลุ่มสังคมนิยมที่เห็นด้วยกับนโยบายเป็นกลาง แต่ต่อมามูสโสลินีก็ได้เปลี่ยนความคิดหันไปเลือกเข้าข้างฝ่ายที่ต้องการร่วมทำสงคราม โดยการตัดสินใจดังกล่าว น่าจะสอดคล้องกับความคิดเรื่องหน้าที่ของชีวิตในการต่อสู้และปฏิบัติ ซึ่งผู้ศึกษาได้กล่าวถึงในบทที่ 4 ที่ว่า ชีวิตเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ท่ามกลางความขัดแย้ง ดังนั้น นโยบายที่เหมาะสมจึงควรเป็นนโยบายที่สนับสนุนการต่อสู้มากกว่านโยบายที่สนับสนุนความเป็นกลาง

ข้อถกเถียงในเรื่องการเข้าร่วมสงคราม โลกขยายตัวอย่างรุนแรงเพิ่มขึ้นในช่วงปลายของปี ค.ศ. 1914 จนถึงปี ค.ศ. 1915 แม้ว่ากลุ่มที่ต้องการให้เข้าร่วมสงครามจะมีจำนวนน้อยกว่า และส่วนใหญ่ก็เป็นชนชั้นกลาง แต่สุดท้ายคนกลุ่มนี้ก็สามารถผลักดันความต้องการของตนสู่การยอมรับของรัฐบาล และลงนามเป็นพันธมิตรกับอังกฤษในสนธิสัญญากรุงลอนดอนได้สำเร็จ³⁸ ซึ่งการลงนามในครั้งนี้ ถือเป็นการละเมิดสนธิสัญญาไตรพันธมิตรที่ได้ทำไว้กับออสเตรีย-ฮังการี และเยอรมนี ในปี ค.ศ.1882

สงครามโลกดำเนินยึดเชื้อต่อเนื่องยาวนานและสร้างความเสียหายให้กับผู้เข้าร่วมสงครามมากเกินกว่าที่กลุ่มสนับสนุนการเข้าร่วมสงครามจะคาดคิด สำหรับอิตาเลีย แม้ว่าธุรกิจอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำสงครามจะสามารถเติบโตได้อย่างรวดเร็ว จนนำไปสู่ความเข้มแข็งและการเพิ่มขึ้นของกลุ่มสหภาพแรงงาน และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของแรงงานซึ่งมีกำลังเงินเพียงพอที่จะซื้อที่ดินเป็นของตนเองได้ แต่ทหารจำนวนมากซึ่งถูกเกณฑ์ให้เข้าร่วมสงคราม และได้รับบาดเจ็บ ล้มตาย ก็ได้สร้างความไม่พอใจให้ทั้งกับตัวทหารที่ถูกส่งไปรบในแนวหน้าโดยที่ไม่ได้ผลประโยชน์หรือรางวัลตอบแทน และกับกลุ่มที่สนับสนุนนโยบายเป็นกลางอย่างพรรคสังคมนิยม PSI รวมทั้ง

³⁸ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, pp. 8-9.

กลุ่มแรงงานที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องถูกเกณฑ์เข้าร่วมสงคราม ซึ่งต่อมาความไม่พอใจดังกล่าวได้ถูกส่งผ่านขยายไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของสังคมอิตาลีด้วย จนกระทั่งในเดือนตุลาคม ค.ศ.1917 ก็ใกล้เคียงกับเหตุการณ์ปฏิวัติบอลเชวิคในรัสเซีย กองกำลังอิตาลีซึ่งสูญเสียกำลังพลเป็นจำนวนมากจนเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ให้กับออสเตรีย-ฮังการี ที่สมรภูมิกาโปเรโต (Caporetto) และต่อเนื่องยังสมรภูมิต่อไปอื่น ๆ ก็ได้กลายเป็นแรงผลักดันให้สาธารณชนชาวอิตาลีเริ่มออกมาเรียกร้องให้ยุติสงคราม และสร้างแรงกดดันให้รัฐบาลจำเป็นต้องทำการรณรงค์ชวนเชื่อต่างๆ เพื่อให้ทหารมีขวัญกำลังใจต่อสู้³⁹ ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจด้วยการเพิ่มเบี้ยเลี้ยงให้กับทหาร ซึ่งต่อมาเหตุการณ์นี้ได้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้กับกลุ่มเกษตรกรในการปฏิรูปที่ดินและการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองของกลุ่มชนชั้นกลาง⁴⁰

ทั้งนี้ ประสบการณ์จากการพ่ายแพ้ของกองกำลังอิตาลีและกระแสการกดดันของประชาชนข้างต้น น่าจะมีอิทธิพลต่อความคิดของมุสโสลินีในการหาหนทางที่จะสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นภายในรัฐอิตาลี ความคิดดังกล่าวก็คือความคิดในเรื่องการเสียสละเพื่อส่วนรวม และการต่อสู้เพื่อรัฐคงจะได้กล่าวถึงในบทอื่น ๆ ต่อไป

วิกฤตการณ์หลังสงครามโลก

หลังจากการลงนามยุติสงครามของเยอรมนีในสนธิสัญญาแวร์ซายส์เมื่อปี ค.ศ. 1919 อิตาลีต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามมา โดยปัญหาสำคัญของอิตาลีประการแรกก็คือ ปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ส่อเค้ามาตั้งแต่ช่วงปลายของสงครามโลกซึ่งได้ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเริ่มจากปัญหาการขาดแคลนอาหารและวัตถุดิบต่าง ๆ ภายในประเทศในปี ค.ศ.1918-1919⁴¹ ในปี ค.ศ.1919 อัตราการส่งออกขาดดุลการนำเข้าสูงถึง 36 เปอร์เซ็นต์ ค่าครองชีพก็ยิ่งสูงขึ้นกว่าในช่วงปี ค.ศ. 1913 ถึง 4 เท่า ในขณะที่งบประมาณการก็ขาดดุลถึงจุดสูงสุด⁴² นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาอัตราการว่างงานที่สูงขึ้นของทหารหลังปลดประจำการจากสงครามในต้นปี ค.ศ. 1920 และปัญหาการเพิ่มขึ้นของภาวะเงินเฟ้ออย่างต่อเนื่องจนถึงปี ค.ศ. 1921⁴³

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งหลังจากสงครามโลก ก็คือการสะสมเพิ่มขึ้นของความรู้สึกไม่พอใจในหมู่ผู้ที่มีความคิดชาตินิยม เพราะแม้ว่าอิตาลีจะได้ดินแดนของออสเตรีย-ฮังการี ได้แก่ ดินแดนทางตอนเหนือจนถึงช่องแคบเบรนเนอร์ (Brenner pass) เมืองทริเอสเต (Trieste) และส่วน

³⁹ Ibid., pp. 9-10.

⁴⁰ Alexander D Grand, *Italian Fascism Its Origins and Development*, p. 19.

⁴¹ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, p. 10.

⁴² Alexander D Grand, *Italian Fascism Its Origins and Development*, p. 22.

⁴³ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, p. 10.

ใหญ่ของดินแดนอิสเทรีย (Istria) เป็นส่วนแบ่งจากสงคราม แต่การที่ไม่ได้ดินแดนรอบทะเลเอเดรียติกทั้งหมด (Adriatic) รวมถึงไม่ได้ประเทศในแอฟริกาและตะวันออกกลางเป็นอาณานิคม ก็ทำให้ชาวอิตาลีมองว่าส่วนแบ่งดังกล่าวไม่ยุติธรรมต่อประเทศของพวกเขา ความรู้สึกชาตินิยมในหมู่ชาวอิตาลียิ่งรุนแรงขึ้น เมื่อ กาบรีเอเล ดันนุนซิโอ (Gabriele D'Annunzio) เข้าบุกยึดฟิวเม (Fiume) ดินแดนบริเวณเอเดรียติก ในเดือนกันยายน ค.ศ.1919 ซึ่งเท่ากับเป็นการต่อต้านระเบียบในการแบ่งดินแดนหลังสงครามของนานาชาติ แต่ดันนุนซิโอกลับได้รับการสรรเสริญทั้งจากกลุ่มชาตินิยมและกลุ่มปฏิวัติอื่น ๆ ทั่วทั้งอิตาลี และแม้ว่าในเวลาต่อมาจีโอลิติซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น จะสามารถขับไล่ดันนุนซิโอออกจากฟิวเมได้ ก็ไม่สามารถหยุดยั้งความนิยมในตัวดันนุนซิโอที่ยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนทำให้เขากลายเป็นวีรบุรุษ และผู้นำในฝันของชาวอิตาลีในการจัดการกับชัยชนะที่ถูกปล้นของพวกเขา⁴⁴ ซึ่งบริบททางการเมืองเช่นนี้ อาจจะทำให้มุสโสลินีเลือกที่จะดึงเอาลักษณะเฉพาะบางส่วนที่มีอยู่ในตัววีรบุรุษอย่างดันนุนซิโอ เช่น ความเข้มแข็ง กล้าหาญ และการเสียสละ นำไปใช้ในหลักการของแนวคิดฟาสซิสต์ ดังที่ปรากฏให้เห็นในบทอื่น ๆ ถัดไป

นอกเหนือจากปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจและความไม่พอใจของกลุ่มชาตินิยม ภายใต้บรรยากาศทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้ผู้คนได้มีส่วนร่วมมากขึ้นในขณะนั้น ซึ่งประกอบด้วยพรรคการเมืองใหญ่ 2 พรรค ได้แก่ พรรคสังคมนิยมอิตาลี (PSI) และพรรคของกลุ่มคาทอลิกที่ได้รับการสนับสนุนจากวาติกันอย่างพรรคประชาชนอิตาลี (Italian Popular party: PPI) สังคมอิตาลีก็ยังคงเกิดความวุ่นวายขึ้นจากการนัดหยุดงานหลายครั้ง ของกลุ่มสหภาพแรงงานสังคมนิยมทั้งในทางอุตสาหกรรม และกลุ่มแรงงานเกษตรกรรมต่างๆ ที่มีจำนวนสมาชิกขององค์กรเพิ่มขึ้นตั้งแต่ในช่วงสงคราม โดยที่ความวุ่นวายดังกล่าว ถูกกลุ่มอนุรักษนิยมวิเคราะห์ว่าน่าจะเป็นผลมาจากการกระแสของปฏิวัติบอลเชวิคที่เกิดขึ้นในรัสเซีย มากกว่าที่จะเป็นผลจากวิกฤตการณ์หลังสงคราม และการเปลี่ยนแปลงตามปกติที่เกิดขึ้นในสังคมทั่วไป⁴⁵ ซึ่งประเด็นนี้ มุสโสลินีมีทรรศนะในทางตรงกันข้ามต่อกระแสการปฏิวัติบอลเชวิค เพราะมุสโสลินีไม่เชื่อว่าการปฏิวัติซึ่งเป็นกลุ่มที่นำการปฏิวัติบอลเชวิคจะเป็นกลุ่มที่สามารถนำการปฏิวัติในอิตาลีได้ และแม้ว่าในท้ายที่สุดแล้ว การก่อจลาจลของกลุ่มแรงงานในหลายครั้งข้างต้น จะไม่ประสบผลสำเร็จจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งอย่างใดในสังคมตรงกับที่มุสโสลินีได้คาดการณ์ไว้ แต่ข้อถกเถียงต่าง ๆ ในเรื่องการจัดองค์กร เช่น องค์กรปฏิวัติควรรวมกลุ่มความร่วมมือหรือแยกกันดำเนินการ และควรจะดำเนินการโดยใช้ช่องทางการเมืองหรือไม่ ควรลอกเลียนแบบการปฏิวัติของโซเวียตหรือไม่ ฯลฯ ก็ได้กลายเป็นประสบการณ์ตัวอย่างให้กับการพัฒนาของกลุ่มปฏิวัติสังคมนิยม ซึ่งส่งผลให้กลุ่มมีความเข้มแข็งขึ้น จนกลายเป็นการสร้างควมกังวลและหวาดกลัวให้กับกลุ่มชนชั้นกลางในเวลาต่อมา

⁴⁴ Ibid., p. 12.

⁴⁵ Ibid., p. 11.

นอกจากนี้ ผลจากปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาความไร้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ปัญหาจากการก่อตัวของกระแสชาตินิยม และปัญหาความขัดแย้งภายในสังคมต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ซึ่งรัฐบาลในขณะนั้นไม่สามารถแก้ไขได้ ก็ยังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของอำนาจทางการเมือง และกลายเป็นการสร้างโอกาสให้กับการขยายฐานอำนาจทางการเมืองของฟาสซิสต์ในอนาคตด้วย

2.2 การก่อตัวของอำนาจมุสโสลินีและฟาสซิสต์

2.2.1 มุสโสลินีก่อนการขึ้นสู่อำนาจ ค.ศ. 1883-1914

ในปี ค.ศ.1883 เบนิตโต มุสโสลินี ถือกำเนิดที่เมืองเล็ก ๆ แห่งหนึ่งในรัฐ โรมัญญา (Romagna) ชื่อว่าเมืองเปรดัปปีโอ (Predappio) บิดาของเขาซึ่งประกอบอาชีพช่างตีเหล็กและเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมนิยม เป็นผู้ปลูกฝังความคิดแบบสังคมนิยมและการปฏิบัติให้กับมุสโสลินีตั้งแต่วัยเยาว์ ในส่วนของประวัติการศึกษา แม้ว่ามุสโสลินีจะถูกไล่ออกจากโรงเรียนประจำเมื่ออายุได้ 11 ปี เนื่องจากมีความประพฤติที่ก้าวร้าว แต่เขาก็สามารถสอบได้ใบประกาศนียบัตรครูระดับประถมศึกษาในปี ค.ศ.1901 และประกอบอาชีพสอนหนังสือเรื่อยมาจนถึงปี ค.ศ.1902 เมื่อเขาตัดสินใจย้ายไปอยู่ที่สวิสเซอร์แลนด์ มุสโสลินีก็เปลี่ยนไปใช้ชีวิตอย่างคนพเนจรและแรงงานรับจ้างทั่วไป⁴⁶

ต่อมาในปี ค.ศ.1904 หลังจากที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับขบวนการสังคมนิยมของสวิสเซอร์แลนด์ ทำให้ถูกจับกุมและถูกเนรเทศออกจากประเทศ มุสโสลินีก็ตัดสินใจเดินทางกลับอิตาลีอีกครั้ง และเข้ารับราชการทหาร จนกระทั่งในปี ค.ศ.1908 อาชีพการงานของเขาก็เริ่มเข้าสู่รูปเข้ารอย เมื่อเขาเข้าทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ให้กับกลุ่มฝ่ายซ้ายในเมืองเตรน (Trent) ซึ่งในขณะนั้นเป็นเขตการปกครองของประเทศออสเตรีย และต่อมาหลังจากถูกออสเตรียเนรเทศเนื่องจากงานเขียนของเขามีข้อความที่ท้าทายอำนาจรัฐและศาสนา เขาก็ได้งานเป็นนักหนังสือพิมพ์ของกลุ่มสังคมนิยมในเมืองฟอร์ลี (Forli) ซึ่งเป็นเขตของรัฐ โรมัญญา โดยในปี ค.ศ.1910 มุสโสลินีได้รับการแต่งตั้งเป็นบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้ายท้องถิ่นและยังได้รับเลือกให้เป็นเลขาธิการของพรรคสังคมนิยม

⁴⁶ Ibid., p. 12.; ดูเพิ่มเติมที่ R.N.L. Absalom, Mussolini and the rise of Italian Fascism (London: Methuen, 1969), pp.19-24.; Max Gallo, Mussolini's Italy Twenty Years of the Fascist Era (London: Macmillan, 1973), pp.3-31.; R.J.B. Bosworth, Mussolini (London: Arnold, 2002). pp.13-75.; R.J.B. Bosworth, Mussolini's Italy Life Under the Dictatorship (London: Penguin, 2006). pp.9-65.; S. William Halperin, Mussolini and Italian Fascism (New York: Van Nostrand Reinhold, 1964), pp.18-30.

นิยมท้องถิ่นในเมืองฟอร์ตีด้วย ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้เอง ที่บทบาทในการเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์และสมาชิกพรรคสังคมนิยมอิตาลี (PSI) ได้หล่อหลอมให้เขามีแนวคิดต่อต้านนโยบายการทำสงครามแย่งชิงดินแดนลิเบียที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ.1911 รวมถึงนโยบายอื่นๆ ของรัฐบาลจีโอลิติ ส่งผลให้เขาถูกทางการจับกุมตัวและถูกตัดสินโทษจำคุก⁴⁷

จนกระทั่งในปี ค.ศ.1912 มุสโสลินีก็ได้รับเลือกให้เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์อวานตี (Avanti)* ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่เป็นทางการของพรรคสังคมนิยมอิตาลีในเมืองมิลาน และเริ่มรณรงค์ต่อต้านการทำสงครามกับต่างประเทศ ความคิดในการต่อต้านสงครามของมุสโสลินีซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของพรรคสังคมนิยมอิตาลีดำเนินมาจนถึงสงครามโลกในช่วงต้นของปี ค.ศ. 1914 แต่พอถึงเดือนกันยายนในปีเดียวกันนี้เอง มุสโสลินีกลับมีความคิดที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายเป็นกลาง และหันไปแสดงท่าทีให้การสนับสนุนกลุ่มเข้าร่วมสงครามและพันธมิตรอย่างอังกฤษ-ฝรั่งเศส ติดตามมาด้วยการลาออกจากบรรณาธิการหนังสือพิมพ์อวานตี และถูกขับไล่ออกจากการเป็นสมาชิกพรรคสังคมนิยมอิตาลีในเดือนพฤศจิกายน⁴⁸

มุสโสลินีอธิบายสาเหตุของการเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับการเข้าร่วมสงคราม ซึ่งนำไปสู่การหันหลังให้กับพรรคสังคมนิยมอิตาลีและแนวคิดสังคมนิยมเอาไว้ในหนังสือชีวประวัติของเขาว่า “มนุษย์ที่มีสติปัญญาและเจตนาที่เข้มแข็งเริ่มที่จะถามตัวเองว่า เป็นการดีแล้วหรือที่จะให้ชาวอิตาลีเดินตามเป้าหมายทางการเมืองของกษัตริย์ปรัสเซีย และอะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดในอนาคตสำหรับอิตาลี... คำถามดังกล่าวเหมาะสมที่จะเป็นความเห็นสาธารณะซึ่งมีแนวโน้มที่เป็นไปได้ว่าพวกเราจะต้องยืนเคียงข้างฝรั่งเศสและอังกฤษในสงคราม... การจัดการกับจักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการีไม่ใช่สิ่งที่อยู่ไกลเกินเอื้อม เพราะการทำนายเขตแดนของคังเต้** อยู่ในหัวใจของชาวอิตาลีทุกคน...”⁴⁹ ในขณะที่ นักวิชาการส่วนหนึ่งได้วิเคราะห์ว่า การเปลี่ยนแปลงความคิดดังกล่าวน่าจะมีสาเหตุมาจากการสะสมความรู้สึกชาตินิยมที่เปิดเผยให้เห็นจากการเข้ารับราชการทหารหลังถูกขับไล่ออกจากสวิสเซอร์แลนด์ในปี ค.ศ.1904 ผนวกเข้ากับเหตุการณ์การเคลื่อนไหวของกองกำลังสังคมนิยมที่ไม่ค่อยจะประสบความสำเร็จในช่วงปี ค.ศ.1913-1914 ก็ยิ่งทำให้มุสโสลินีมีความเห็นพ้องกับกลุ่ม

⁴⁷ Ibid., p. 13.

* อวานตี (Avanti) เป็นภาษาอิตาลี แปลว่ามุ่งหน้า (forward)

⁴⁸ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, p. 13.

** คังเต้ (Dante Alighieri; 1265-1321) กวีชาวอิตาลี เป็นผู้เสนอแนวคิดปรองดองระหว่างศาสนจักรและอาณาจักรในช่วงปลายของยุคกลาง บทประพันธ์ที่มีชื่อเสียงของเขาคือ *The Divine Comedy* นอกจากนี้ งานเขียนของเขายังถือได้ว่าเป็นต้นกำเนิดของภาษาอิตาลี ซึ่งส่งผลต่อการขยายแนวความคิดแบบชาตินิยมในอิตาลีด้วย

⁴⁹ Benito Mussolini, *My Autobiography*, translated by Richard Washburn Child (London: Hurst&Blackett, 1938), pp. 45-46.

ซินคิกัลหัวปฏิวัติว่า แนวความคิดแบบมาร์กซิสต์ในกลุ่มสังคมนิยมอิตาลีเป็นแนวความคิดที่ไม่สามารถใช้ได้กับประเทศอิตาลี เพราะชนชั้นกรรมาชีพอิตาลีเพียงฝ่ายเดียวไม่มีทางที่จะประสบความสำเร็จในการปฏิวัติได้ แต่การเข้าร่วมสงครามของอิตาลี จะนำไปสู่การก่อตัวของกลุ่มปฏิวัติที่ไม่ได้จำกัดเฉพาะแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ เพื่อโค่นล้มระบบเสรีนิยมและให้กำเนิดผู้นำกลุ่มใหม่⁵⁰ โดยสาเหตุของการสนับสนุนการเข้าร่วมสงครามทั้งหมดข้างต้น น่าจะสะท้อนให้เห็นผ่านความคิดในงานเขียนเกี่ยวกับฟาสซิสต์ของมุสโสลินี ในเรื่องการต่อสู้และปฏิวัติ ซึ่งผู้ศึกษาจะได้กล่าวถึงในบทที่ 4 ต่อไป

2.2.2 การเกิดขึ้นและการขยายฐานอำนาจของฟาสซิสต์ ค.ศ.1914-1922

จุดกำเนิดของฟาสซิสต์

หลังจากหันหลังให้กับแนวคิดสังคมนิยม มุสโสลินีได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากกลุ่มสนับสนุนการเข้าร่วมสงครามและประเทศฝรั่งเศส ให้จัดทำหนังสือพิมพ์ชื่อ 'Popolo d'Italia' โดยมีเนื้อหาสนับสนุนการเป็นพันธมิตรกับฝรั่งเศสและอังกฤษในการทำสงคราม และต่อมาเขาก็ถูกเรียกตัวให้เข้ารับราชการทหารเป็นเวลา 2 ปี จนกระทั่งได้รับบาดเจ็บ มุสโสลินีจึงกลับไปเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ตามเดิม⁵¹

ในวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ.1919 โดยการสนับสนุนจากกลุ่มซินคิกัลและกลุ่มชาตินิยม มุสโสลินีก็ได้เป็นผู้นำในการประชุมจัดตั้งขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองฟาสซิสต์ที่ชื่อว่า 'Fascio di Combattimento'^{*} ซึ่งเป็นขบวนการที่มีแผนการดำเนินงานเป็นของตนเองอันสะท้อนให้เห็นถึงสถานะของฟาสซิสต์ในทางความคิดทางการเมือง ที่ได้กล่าวถึงในหัวข้อสุดท้ายของบทที่ 3 โดยแผนการดำเนินงานดังกล่าวได้แก่ การทำหายกลุ่มฝ่ายซ้ายที่สนับสนุนแนวคิดสังคมนิยม ส่งเสริมการสร้างสาธารณรัฐต่อต้านอำนาจในทางการเมืองของคริสตจักร เรียกร้องประชาธิปไตยให้กลุ่มผู้หญิงได้มีสิทธิเลือกตั้งและเป็นตัวแทนตามสัดส่วน จัดการริบมูลค่าส่วนเกินของทรัพย์สินจากกลุ่มที่ได้กำไรจากการทำสงคราม ให้แรงงานได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงงานของตน และให้แรงงานเป็นผู้ควบคุมบริการสาธารณะ ชาตินิยมทางอุตสาหกรรม เรียกร้องค่าจ้างขั้นต่ำและชั่วโมงในการทำงานที่เป็นธรรม และสุดท้ายก็คือการปฏิเสธความคิดในการล่าอาณานิคม แต่

⁵⁰ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, p. 13.

⁵¹ *Ibid.*, p. 14.

^{*} แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Combat Group ทั้งนี้ คำว่า 'Fascio' หรือ 'Fascist' เป็นภาษาอิตาเลียน โดยทั่วไปแปลว่า มัด รวมกลุ่ม สหภาพ หรือสันนิบาต คำดังกล่าวยังคงใช้สื่อถึงกลุ่มหัวรุนแรงในปลายศตวรรษที่ 19 รวมทั้งกลุ่มปฏิวัติฝ่ายซ้ายกลุ่มหนึ่งในช่วงปี ค.ศ.1915 ด้วย

นโยบายดังกล่าวกลับไม่เป็นที่สนใจของผู้คนเท่าใดนัก โดยผลจากการเลือกตั้งที่เมืองมิลานในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1919 พบว่ามีผู้ให้การสนับสนุนกลุ่มฟาสซิสต์เพียง 5,000 คน จากทั้งหมด 275,000 คน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากกลุ่มฝ่ายซ้ายซึ่งมีฐานเสียงจำนวนมากไม่ได้ให้การสนับสนุนขบวนการ และในช่วงนั้นก็ยังเกิดกระแสความนิยมในตัวคันทูนซีโอ ในฐานะผู้นำกลุ่มชาตินิยมซินคัลลิต ทำให้กลุ่มการเมืองอื่น ๆ ไม่ได้ได้รับความสนใจอีกด้วย⁵²

การพัฒนาแนวคิดและขบวนการฟาสซิสต์

แม้ว่าขบวนการเคลื่อนไหวในช่วงเริ่มต้นจะไม่ประสบความสำเร็จ แต่มุสโสลินีก็ยังได้รับเงินทุนสนับสนุนจากกลุ่มผู้มั่งคั่งชาวมิลานซึ่งเชื่อมั่นในศักยภาพของขบวนการต่อต้านสังคมนิยมฟาสซิสต์ และตั้งแต่ปี ค.ศ.1920 ขบวนการก็เข้าสู่ขั้นตอนที่สำคัญต่อการพัฒนา นั่นก็คือ การเติบโตของกลุ่มฟาสซิสต์ที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นทางตอนเหนือของอิตาลี ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีสถานะเป็นชนชั้นกลาง เช่น นายทุนด้านเกษตร ผู้จัดการที่ดิน และผู้ประกอบการอาชีพในเขตเมืองที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เนื่องจากนโยบาย 'squadrismo' ซึ่งเป็นนโยบายหลักของกลุ่มฟาสซิสต์ ได้แก่ การใช้ความรุนแรงในการต่อต้านองค์กรสังคมนิยมต่อต้านสหภาพแรงงาน และต่อต้านการจัดตั้งกองกำลังสังคมนิยม ล้วนแล้วแต่เป็นนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่น ซึ่งยังไม่ทันที่จะได้รับการบรรเทาปัญหาวิกฤตการณ์หลังสงครามจากรัฐบาล ก็เริ่มไม่พอใจการขยายอำนาจของสหภาพสังคมนิยมและกลุ่มคาทอลิกที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ.1918 จนนำไปสู่การทับซ้อนของอำนาจระหว่างกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นและกลุ่มการเมืองระดับชาติทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าว โดยในช่วงปี ค.ศ.1920-1922 แม้ว่าการฟาสซิสต์ในทางตอนใต้จะยังเป็นกลุ่มที่อ่อนแออยู่ แต่กลุ่มก็สามารถขยายองค์กรทั้งในทางตอนเหนือและตอนกลางรวมทั้งก่อตั้งพรรคฟาสซิสต์อย่างเป็นทางการในปลายปี ค.ศ.1921 ใช้นโยบาย พรรคชาตินิยมฟาสซิสต์ (Partito Nazionale Fascista : PNF) โดยอาศัยกองกำลังที่มีอำนาจครอบคลุมในแต่ละเขตที่เรียกว่า 'ras' คอยปลุกปั่นผู้คนให้ทำสงครามกับกลุ่มสังคมนิยมและกลุ่มคาทอลิก⁵³

เมื่อฟาสซิสต์มีเป้าหมายที่ชัดเจนและมีเอกลักษณ์ของตนเองมากขึ้น ผู้ที่สนับสนุนกลุ่มก็เริ่มมีมากขึ้นตามมาด้วย กล่าวคือ สมาชิกขององค์กรได้ขยายไปสู่กลุ่มชนชั้นกลางที่มีการศึกษากลุ่มแรงงานที่ไม่ใช่กรรมกร เจ้าของที่ดิน เกษตรกรฐานะกลางที่เช่าที่ดินทำกิน ตลอดจนกลุ่มกรรมกรและเกษตรกรยากจนสังคมนิยม ที่หันมาเข้ากลุ่มฟาสซิสต์หลังจากที่กลุ่มฝ่ายซ้ายของตนเองอ่อนแอลง และเมื่อฟาสซิสต์มีผู้ให้การสนับสนุนมากขึ้น พรรคชาตินิยมฟาสซิสต์ก็ได้

⁵² Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, pp. 14-15.

⁵³ *Ibid.*, pp. 15-16.

กลายเป็นที่ต้องการของพรรคและกลุ่มการเมืองฝ่ายอื่น ๆ ที่ชักชวนให้เข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับตน⁵⁴

นอกจากนี้ กลุ่มฟาสซิสต์ก็ยังพัฒนาไปสู่การกำหนดนโยบายที่เอาใจทั้งกลุ่มผู้ที่ผ่านสงครามและกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ไม่เคยผ่านสงคราม ด้วยการเสนอนโยบายสร้างมิตรภาพหลังสงครามโลก ซึ่งจะเกิดขึ้นได้โดยการรวมตัวกันทำภารกิจหน้าที่ในการประกาศสงครามต่อสู้กับกลุ่มศัตรูที่ทรยศต่อชาติ นั่นก็คือ กลุ่มสังคมนิยม และกลุ่มเสรีนิยม รวมทั้งฟาสซิสต์ยังให้สัญญาว่าจะโค่นล้มกลุ่มผู้นำเดิม และสร้างผู้นำกลุ่มใหม่ที่มีนโยบายเผชิญหน้ากับกองกำลังต่างชาติ⁵⁵ โดยนโยบายของฟาสซิสต์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นความคิดในงานของมุสโสลินีที่เกี่ยวกับการต่อต้านแนวคิดสังคมนิยมซึ่งให้ความสำคัญกับเพียงการต่อสู้ทางชนชั้น และแนวคิดเสรีนิยมที่เป็นตัวการในการสร้างวิกฤตทางเศรษฐกิจในขณะนั้น รวมทั้งยังสะท้อนถึงความคิดเรื่องความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งได้อาศัยการอธิบายจากแนวคิดเรื่องจิตวิญญาณ และความคิดเรื่องหน้าที่ของชีวิต อันจะได้ออกมาถึงในบทต่อ ๆ ไป ด้วย

การยึดครองโรม ค.ศ.1922

หลังจากการทำสงครามกลางเมืองกับกลุ่มสังคมนิยมบ่อยครั้ง ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1922 ขบวนการฟาสซิสต์ซึ่งนำโดยมุสโสลินี ก็วางแผนที่จะเดินขบวนยึดครองโรมเพื่อแสดงประสิทธิภาพของกลุ่มเคลื่อนไหว ที่ในขณะนั้นมีผู้สนับสนุนมากกว่า 250,000 คน และในจำนวนนี้ก็เป็นนักกิจกรรมถึง 30,000 คน ทั้งนี้ สิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ก็คือ กลุ่มผู้สนับสนุนโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นเพียงกลุ่มประชาชนที่ไม่มีอาวุธ ดังนั้น หากรัฐบาลต้องการที่จะปราบปรามผู้ชุมนุม รัฐบาลก็สามารถใช้กองทัพจัดการกวาดล้างได้อย่างไม่ยากลำบากนัก นายกรัฐมนตรีแฟคตา (Facta) ซึ่งรับรู้ถึงข้อมูลดังกล่าว ก็ได้ตัดสินใจขอความเห็นชอบในการจัดส่งกองกำลังทหารเพื่อป้องกันเหตุการณ์วุ่นวาย จากพระเจ้าวิกเตอร์ เอมมานูเอล ที่ 3 (Victor Emmanuel III) ผู้ดำรงตำแหน่งกษัตริย์ในขณะนั้น ซึ่งแม้ว่าในช่วงแรกพระเจ้าวิกเตอร์จะทรงให้ความเห็นชอบ แต่ต่อมาก็ทรงเปลี่ยนพระทัยไม่อนุญาตให้ส่งกองกำลังทหารปราบปราม โดยสาเหตุของการเปลี่ยนพระทัยอย่างกะทันหันนี้ ถูกวิเคราะห์กันว่า น่าจะมาจากการที่พระองค์ทรงตระหนักว่า หากปล่อยให้มีการต่อสู้กันอาจจะเกิดสงครามกลางเมืองครั้งใหญ่ได้ รวมทั้งภายในกองทัพก็มีทหารหลายคน que เห็นใจกลุ่มฟาสซิสต์ นอกจากนี้ เนื่องจากกระแสของความนิยมในกลุ่มฟาสซิสต์ที่เพิ่มมากขึ้น พระองค์จึง

⁵⁴ Ibid., pp. 15-16.

⁵⁵ Ibid., pp. 15-16.

น่าจะทรงยอมรับว่า การที่กลุ่มฟาสซิสต์จะขึ้นมีอำนาจทางการเมืองภายในระยะเวลาอันใกล้นี้ คงเป็นเรื่องหลีกเลี่ยงไม่ได้อย่างแน่นอน⁵⁶

ผลที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากการตัดสินใจของพระเจ้าวิกเตอร์ก็คือ รัฐบาลของเฟาสต์ห้ามความน่าเชื่อถือ ติดตามมาด้วยการลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่ด้วยเหตุที่มุสโสลินีปฏิเสธเข้าร่วมรัฐบาลกับกลุ่มการเมืองเดิมถ้าตนไม่ได้เป็นผู้นำ พระเจ้าวิกเตอร์จึงให้ความเห็นชอบแต่งตั้งมุสโสลินีเป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่พร้อมทั้งจัดตั้งรัฐบาลใหม่ และการยাত্রาผู้โรมของกลุ่มเคลื่อนไหวฟาสซิสต์ ก็ได้กลายเป็นการเดินทางขบวนฉลองการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของกลุ่มและผู้นำกลุ่ม แทนการเคลื่อนไหวเพื่อกดดันกลุ่มอำนาจทางการเมืองเดิมซึ่งเป็นเป้าหมายของการเดินทางขบวนในช่วงแรก⁵⁷

เหตุการณ์การยাত্রาผู้โรมในครั้งนี้ แสดงให้เห็นสถานะทางความคิดทางการเมืองของแนวคิดฟาสซิสต์ ซึ่งนอกจากจะเป็นการดำเนินการทางความคิดแล้ว ยังดำเนินการต่อเนื่องไปถึงความพยายามสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย และการนำความคิดดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 ด้วย

2.3 มุสโสลินีกับการเป็นผู้นำอิตาลีและองค์กรฟาสซิสต์

2.3.1 การปกครองในช่วงรัฐบาลผสม ค.ศ.1922-1925

กลุ่มฟาสซิสต์ไม่ได้มีอำนาจเด็ดขาดในรัฐสภาตั้งแต่ช่วงแรกของการเป็นนายกรัฐมนตรีของมุสโสลินี เนื่องจากรัฐบาลของเขายังเป็นรัฐบาลผสมที่มาจากพรรคการเมืองหลายๆ พรรค ยกเว้นพรรคสังคมนิยมฝ่ายซ้าย ที่แม้ว่าจะแสดงตัวเป็นฝ่ายตรงข้ามกับฟาสซิสต์ แต่ก็ไม่สามารถแข่งขันกับฟาสซิสต์ได้อย่างเต็มที่ เพราะสาเหตุภายในของพรรคสังคมนิยม และพรรคที่สนับสนุนศาสนาคริสต์ 'popolari' ซึ่งในขณะนั้นได้แตกแยกความคิดออกเป็นหลายฝ่าย เช่น ฝ่ายหัวก้าวหน้า ฝ่ายรุนแรง และสมาชิกบางส่วนก็ยังหันไปให้การสนับสนุนฟาสซิสต์ นอกจากนี้กลุ่มการเมืองทั้ง 2 กลุ่ม ดังกล่าว ยังถูกลดทอนกำลังให้อ่อนแอลงโดยกองกำลังของฟาสซิสต์ด้วย⁵⁸

ในช่วงของการเป็นรัฐบาลผสมนี้ นอกจากที่มุสโสลินีในฐานะผู้นำฝ่ายบริหารจะต้องคอยสร้างความสมดุลทางอำนาจให้เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มการเมืองต่าง ๆ แล้ว ในฐานะที่เป็นหัวหน้ากลุ่ม

⁵⁶ Ibid., pp. 16-17.

⁵⁷ Ibid., pp. 16-17.

⁵⁸ Ibid., p. 18.

ฟาสซิสต์ มุสโสลินีก็ยังคงพยายามสร้างความเข้มแข็งให้กับพรรค ด้วยการรักษาความสัมพันธ์ระหว่าง ก๊ก/เหล่า ต่าง ๆ ที่แตกความคิดกันภายในกลุ่มฟาสซิสต์ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ กลุ่ม 'ras' และ 'squadristi' เป็นกลุ่มกองกำลังที่เรียกร่องจะให้มีการปฏิบัติเป็นครั้งที่ 2 เพราะเชื่อว่าจะเป็นการสร้างอำนาจให้กับกลุ่มตนเอง กลุ่มที่สองคือ กลุ่มฟาสซิสต์ฝ่ายซ้าย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีที่มาจากกลุ่มซินดิกัลในอดีต กลุ่มฟาสซิสต์ฝ่ายซ้ายนี้ต้องการจะให้ฟาสซิสต์เข้าไปแทนที่กลุ่มฝ่ายซ้ายเดิมและสร้างรัฐที่ดำเนินตามแนวคิดแบบชาตินิยมซินดิกัล กลุ่มที่สามคือ กลุ่มฟาสซิสต์เทคโนแครต มีจุดเน้นอยู่ที่ความพยายามในการสร้างให้ฟาสซิสต์เป็นกลุ่มชนชั้นนำที่มีอำนาจแบบใหม่ กลุ่มที่สี่คือ กลุ่มชาตินิยม ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพรรคชาตินิยม โดยเป้าหมายของกลุ่มก็คือการสนับสนุนทุนนิยมและแนวคิดอาณานิคม และกลุ่มสุดท้ายคือ กลุ่มอนุรักษ์นิยมฟาสซิสต์ เป็นกลุ่มที่ต้องการสร้างบรรยากาศทางการเมืองให้เป็นปกติ และรักษาไว้ซึ่งสถานะของสังคมการเมืองแบบเดิม ทั้งนี้ ในจำนวนกลุ่มทั้ง 5 กลุ่ม ดังกล่าว มุสโสลินีเป็นกังวลกับกลุ่มกองกำลัง 'ras' มากที่สุด เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีการจัดองค์กรแบบกระจายการบริหาร ทำให้เกิดหัวหน้ากลุ่มที่มีอำนาจและสถานะเท่าเทียมกันอยู่ตามเมืองต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยการแก้ไขปัญหาดังกล่าว มุสโสลินีเลือกใช้วิธีการดึงอำนาจจากกลุ่มต่างๆ ให้อยู่ภายใต้การควบคุมของตนเอง ด้วยการสร้างสภากลางฟาสซิสต์ (Fascist Grand Council) และวางกฎระเบียบของพรรคอย่างเคร่งครัด⁵⁹ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับงานเขียนเกี่ยวกับแนวคิดฟาสซิสต์ของมุสโสลินีเรื่องการใช้อำนาจในการปกครองที่เด็ดขาดเป็นหนึ่งเดียวเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพจากภายใน ดังจะได้กล่าวถึงในหัวข้อการก่อตัวของจิตวิญญาณในบทที่ 3 และหัวข้อกลไกการทำงานของรัฐบาลในบทที่ 5

ความพยายามในการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มฟาสซิสต์ของมุสโสลินี ยังปรากฏให้เห็นหลังจากการใช้กฎหมาย 'Acerbo Law' ในปี ค.ศ.1923 ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญก็คือ การกำหนดให้พรรคที่จะมาเป็นรัฐบาลหรือร่วมรัฐบาลต้องมีที่นั่งรวมกันแล้วเกิน 2 ใน 3 ของรัฐสภาทั้งหมด กฎหมายดังกล่าวกลายเป็นตัวเร่งให้มุสโสลินีต้องหาคะแนนเสียงทั้งทางตอนเหนือและตอนใต้ของประเทศ ซึ่งมีแนวโน้มจะหันมาให้การสนับสนุนกลุ่มฟาสซิสต์มากขึ้น⁶⁰

จนกระทั่งในปี ค.ศ.1924 หลังจากเหตุการณ์การลอบสังหาร มัตเตโออตตี (Giacomo Matteotti) ผู้นำกลุ่มสังคมนิยมที่วิพากษ์วิจารณ์การเลือกตั้งในปี ค.ศ.1923 ว่ามีการทุจริตโดยกลุ่มฟาสซิสต์ ซึ่งการลอบสังหารดังกล่าวถูกตั้งข้อสงสัยกันว่าน่าจะเป็นแผนการของกลุ่มฟาสซิสต์ กลุ่มการเมืองที่มีแนวคิดตรงกันข้ามกับฟาสซิสต์ ทั้งกลุ่มสังคมนิยม กลุ่มคาทอลิก และกลุ่มประชาธิปไตย จึงทำการกดดันมุสโสลินีโดยการประท้วงถอนตัวออกจากรัฐสภา และแม้ว่าใน

⁵⁹ Ibid., pp. 18-19.

⁶⁰ Ibid., pp. 18-19.

ช่วงแรกมุสโสลินีพร้อมที่จะลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่การพุลเกล้าให้กษัตริย์ทรงปลดมุสโสลินีออกจากตำแหน่งกลับไม่เป็นผล เพราะการที่กษัตริย์ไม่มีพระประสงค์ที่จะให้มุสโสลินีออกจากตำแหน่ง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความกลัวการฟื้นฟูอำนาจของกลุ่มฝ่ายซ้าย และอีกส่วนหนึ่งก็เนื่องจากทรงเห็นว่าความอ่อนแอของมุสโสลินีจะทำให้ทรงมีอำนาจชกไขมุสโสลินีอยู่เบื้องหลังได้เต็มที่⁶¹

ความคาดหวังของกษัตริย์ในการฉกฉวยประโยชน์จากความอ่อนแอของมุสโสลินีล้มเหลวลงในวันที่ 3 มกราคม ค.ศ.1925 เมื่อมุสโสลินีหันไปคว้าโอกาสในการขึ้นสู่อำนาจเบ็ดเสร็จได้อย่างเรียบง่าย ด้วยการประกาศสุนทรพจน์แสดงความรับผิดชอบต่อปัญหาทางการเมืองทั้งหมด และยังใช้อำนาจสั่งให้องค์กรฟาสซิสต์เข้าควบคุมอำนาจในการบริหารประเทศทั้งหมด อีกด้วย⁶²

2.3.2 การปกครองเบ็ดเสร็จแบบฟาสซิสต์ ค.ศ.1925-1939

การใช้อำนาจทางการเมืองและสังคม

มุสโสลินีเริ่มใช้อำนาจการเป็น ‘ท่านผู้นำ’ (Duce) แบบเด็ดขาด ที่ได้รับจากการตรากฎหมายใหม่ในปี ค.ศ.1925 ซึ่งมีผลให้พรรคการเมืองอื่นถูกห้ามไม่ให้ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง สหภาพแรงงานถูกยกเลิก การเลือกตั้งถูกแทนที่ด้วยคณะทำงานที่มาจาก การแต่งตั้ง สื่อมวลชนทั้งหมดถูกควบคุมผ่านการสร้างภาพลวงตากับประชาชนว่ายังคงเป็นสื่อเสรี และอิตาลีก็ได้กลายเป็นรัฐตำรวจซึ่งให้อำนาจแก่รัฐบาลในการจับกุมและพิพากษาประหารชีวิตผู้ที่ถูกตั้งข้อสงสัยว่ากระทำผิดครอบคลุมทั้งพลเมืองทั่วไปและนักการเมือง โดยทำงานผ่านทางองค์กรที่ได้รับการสถาปนาขึ้นใหม่ภายใต้ชื่อองค์กรเพื่อปกป้องฟาสซิสต์ หรือ OVRA แทนที่กองกำลังท้องถิ่นเดิม ซึ่งทำให้อำนาจและอิสระในการบริหารงานของผู้นำท้องถิ่นในอดีตถูกทำลายลง โดยมีพรรคฟาสซิสต์ PNF ทำหน้าที่ในการบริหาร และจัดการศึกษา ฝึกอบรม ตลอดจนสร้างอุดมการณ์ให้กับสมาชิกพรรครุ่นใหม่ พรรคขึ้นตรงต่อสภากลางฟาสซิสต์ (Fascist Grand Council) ซึ่งมีอำนาจในการกำหนดนโยบายทั้งหมด และแต่งตั้งตำแหน่งต่าง ๆ ในพรรคแทนการเลือกตั้งแบบเดิมนอกจากนี้ ในทางการเมือง มุสโสลินียังเลือกดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีสำคัญ ๆ ในหลายสมัย กล่าวคือในช่วงปี ค.ศ.1926-1929 มุสโสลินีดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมากกว่า 8 ตำแหน่ง และตั้งแต่ปี ค.ศ. 1926 เขาก็ยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมหาดไทยเรื่อยมา⁶³ โดยการบริหารงานของมุสโสลินีทั้งหมด

⁶¹ Ibid., p. 19.

⁶² Ibid., p. 20.

⁶³ Ibid., pp. 20-22.

ข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นความคิดจากงานเขียนในเรื่องความเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการใช้อำนาจหน้าที่ และกลไกการทำงานของรัฐ ซึ่งผู้ศึกษาได้กล่าวไว้ในบทที่ 5

ในปี ค.ศ.1930 เป็นต้นมา มุสโสลินีได้นำเสนอนโยบายเบ็ดเสร็จ (totalitarian) อย่างชัดเจน และครอบคลุมทุก ๆ กิจกรรมของชีวิตผู้คนในทุก ๆ ภาคส่วนของสังคม โดยมีข้อเสนอหลักอยู่ที่ การส่งเสริมความสามัคคีของผู้คนเพื่อเป้าหมายในการสร้างอิตาลีให้เจริญรุ่งเรือง นโยบายซึ่งสัมพันธ์กับข้อเสนอดังกล่าวเช่น การ โน้มน้าวจิตใจด้วยการโฆษณาชวนเชื่อต่างๆ ผ่านทางการศึกษาในโรงเรียน สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ หนังสือนิยาย ภาพยนตร์ ฯลฯ การบังคับให้อาจารย์ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยสาบานตนว่าจะซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อฟาสซิสต์ การแต่งและเผยแพร่คำขวัญที่ยกย่องมุสโสลินี การออกแบบชุดเครื่องแบบให้กับสมาชิกฟาสซิสต์ การกำหนดให้รถไฟสายหลักเปิดทำการตลอดเวลา การกำหนดให้เริ่มใช้ปีศักราชของฟาสซิสต์ การให้ความสำคัญกับพื้นที่เพาะปลูกและเกษตรกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาภาวะขาดแคลนอาหาร ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือทางด้านการศึกษา เช่น การนำทีมฟุตบอลอิตาลีให้ได้รับชัยชนะในการแข่งขันฟุตบอลโลก ปี ค.ศ.1934 และปี ค.ศ. 1938 และการประสบความสำเร็จในการชักจูงชาวคาทอลิกให้สนับสนุนฟาสซิสต์ ด้วยการลงนามยุติความขัดแย้งกับรัฐสันตะปาปา ผลที่ปรากฏให้เห็นก็คือ นโยบายและคำสั่งต่างๆ ของมุสโสลินี กลายเป็นเรื่องที่ไม่ใช่เป็นการบังคับขู่เข็ญให้ผู้คนปฏิบัติตามเท่านั้น แต่พลเมืองจำนวนไม่น้อยกลับเชื่อฟังและยินยอมให้ความร่วมมือในการทำตามคำสั่งนั้น ๆ รวมทั้งยังยอมรับ และให้ความเคารพ เทิดทูน จงรักภักดี กับมุสโสลินีในฐานะวีรบุรุษของประเทศ ด้วย⁶⁴ เช่นเดียวกับที่ คาร์โล ซ โฟลซา (Carlo Sforza) รัฐบุรุษคนหนึ่งของอิตาลี ได้เคยกล่าวเอาไว้ว่า เป็นการยากที่จะแยกว่าชาวอิตาลีคนใดเป็นฟาสซิสต์หรือไม่เป็น เพราะระบอบการปกครองแบบฟาสซิสต์ได้มีอำนาจอยู่ในอิตาลี และได้เข้าครอบครองชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของพวกเขาเป็นเวลานานมาก⁶⁵

การสร้างอำนาจของมุสโสลินีที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น ถูกนำไปอธิบายแตกออกเป็น 2 ความคิด ได้แก่ ความคิดแรกมองว่า มุสโสลินีพยายามสร้างอำนาจให้กับตนเองในฐานะตัวบุคคล โดยก้าวข้ามการให้ความสำคัญกับการสร้างฐานอำนาจของพรรคฟาสซิสต์ ความคิดดังกล่าวส่งผลต่อมุมมองของรัฐอิตาลีว่า แม้อิตาลีจะเป็นรัฐที่มีพรรคการเมืองพรรคเดียว ก็พรรคฟาสซิสต์ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ารัฐอิตาลีและพรรคฟาสซิสต์จะเป็นสิ่งเดียวกัน (party-state) ดังเช่นที่เกิดขึ้นในโซเวียตรัสเซีย และนาซีเยอรมัน ในขณะที่อีกความคิดหนึ่งมองว่า มุสโสลินีก็คือตัวแทนของพรรคฟาสซิสต์จากการมีอำนาจสูงสุดในพรรคและใช้พรรคสร้างอำนาจให้กับตนเอง ซึ่งทำให้การแยก

⁶⁴ Ibid., pp. 28-29.

⁶⁵ ไพโรจน์ ชัยนาม, รัฐธรรมนูญและกรปกครองของอิตาลี, หน้า 3.

พรรคออกจากตัวมุสโสลินีเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะทำได้ รัฐอิตาลีในแง่นี้ จึงเป็นรัฐที่อำนาจของผู้นำที่เด็ดขาดถูกอธิบายควบคู่ไปกับอำนาจของพรรคที่เบ็ดเสร็จเช่นกัน⁶⁶

ระบบการปกครอง

ภายใต้การปกครองของมุสโสลินี สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งในอดีตเคยเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งมาจากประชาชน ก็ถูกสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรเดิมลงคะแนนยกเลิกสภาของตนเองเมื่อปี ค.ศ. 1938 และได้แทนที่ด้วย สภาบรรษัทฟาสซิสต์ (Chambre des Faisceaux et Corporations) ใน ค.ศ. 1939 ซึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนตามสายอาชีพที่มาจากการแต่งตั้ง ทั้งนี้ ในความเป็นจริงแล้ว นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1928 เป็นต้นมา แม้ว่าสภาผู้แทนราษฎรจะยังคงอยู่ แต่อิตาลีก็ไม่ได้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรอย่างที่เข้าใจกันในระบอบประชาธิปไตย มีแต่ระบบการเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อเดียวของพรรคเดียว ด้วยวิธีการให้สภากลางของพรรคฟาสซิสต์เป็นผู้เลือกสมาชิกขึ้นมา 400 คน จากรายชื่อที่สภาการอาชีพต่าง ๆ ของฟาสซิสต์เสนอมา 800 คน ซึ่งในขั้นตอนนี้สภากลางฟาสซิสต์มีสิทธิที่จะเลือกเพิ่มชื่อบุคคลภายนอกที่ตนเห็นสมควรลงไปให้ครบ 400 คน โดยไม่ต้องนำรายชื่อมาจาก 800 คนในบัญชีที่สภาการอาชีพต่าง ๆ เสนอมา ก็ได้ เมื่อมีบัญชีรายชื่อครบ 400 คนแล้ว ก็จะนำเสนอให้ประชาชนลงคะแนนรับรองเป็นประชามติว่าจะเอาหรือไม่เอาทั้ง 400 คน โดยที่ประชาชนไม่สามารถเลือกเฉพาะบางคนได้ และบัตรที่ลงคะแนนเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็มีสีต่างกัน ผลของการทำประชามติเช่นนี้ ทำให้มีเสียงที่เห็นด้วยกับรายชื่อที่สภากลางฟาสซิสต์เสนอสูงถึง 98 เปอร์เซ็นต์⁶⁷ ทั้งนี้ แม้ว่าสภาผู้แทนราษฎรจะถูกยกเลิกในช่วงสมัยฟาสซิสต์ของมุสโสลินี แต่ในส่วนของสภาน (Sénat) หรือวุฒิสภา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง โดยไม่มีการจำกัดจำนวน ก็ยังคงใช้วิธีการเดิม และ ไม่ได้มีการยกเลิกจนกระทั่งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองเป็นสาธารณรัฐในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2⁶⁸

รัฐสหการ

รัฐสหการ (corporate state)⁶⁹ ถือเป็นตัวแทนหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชน ซึ่งมีนัยทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม กล่าวคือ ภายใต้รัฐสหการ ความก้าวหน้าทาง

⁶⁶ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, pp. 21-22.

⁶⁷ ไพโรจน์ ชัยนาม, *รัฐธรรมนูญและการปกครองของอิตาลี*, หน้า 3-4.

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

⁶⁹ ผู้ศึกษาแปลคำว่า 'corporate state' เป็น 'รัฐสหการ' โดยอ้างอิงจาก อนุสรณ์ ลิมมณี, *รัฐ สังคม และการเปลี่ยนแปลง: การพิจารณาในเชิงอำนาจนโยบาย และเครือข่ายความสัมพันธ์* (กรุงเทพฯ: เดือนตุลา, 2542), หน้า 61.

เศรษฐกิจจะถูกประกันด้วยความเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างแรงงาน ผู้จัดการ นายทุนหรือเจ้าของกิจการ และรัฐ⁷⁰

แม้มุสโสลินีจะนำแนวคิดเรื่องรัฐสหการนี้มาใช้และเผยแพร่อย่างแพร่หลายในรัฐอิตาลี ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1925 แต่ในความเป็นจริงแล้ว แนวคิดดังกล่าวดำรงอยู่ภายในอิตาลีมาก่อนหน้านี้อย่างหลายปี โดยแบ่งได้เป็น 2 ทาง ทางแรก ได้รับการสนับสนุนโดยกลุ่มคาทอลิกในช่วงศตวรรษที่ 19 ซึ่งมีความเห็นว่าความขัดแย้งต่าง ๆ ในสังคม สามารถแก้ไขได้ด้วยการตกลงร่วมมือกันระหว่างแรงงานและนายจ้างในพื้นที่ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในทางที่สอง โดยกลุ่มชินคัลลี ที่เน้นความสำคัญของสหภาพแรงงานในฐานะตัวการในการจัดระเบียบสังคมและการเมือง⁷¹

ในช่วงปี ค.ศ. 1919-1925 ก่อนการมีอำนาจเบ็ดเสร็จของมุสโสลินี กลุ่มฟาสซิสต์ได้นำแนวคิดเรื่องรัฐสหการทั้ง 2 ทาง มารวมเข้าเป็นแนวคิดของกลุ่ม และเพิ่มความสำคัญให้กับอำนาจหน้าที่ของรัฐ ซึ่งแบ่งได้หลายวิธีการด้วยกัน เช่น การรวมกลุ่มสหภาพและนายจ้างเข้าด้วยกัน การจัดตั้งสมาพันธ์อุตสาหกรรมและสมาพันธ์แรงงาน เพื่อทำการตกลง/ต่อรองด้วยสถานะที่เท่าเทียมระหว่างกัน จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1926 มุสโสลินีก็ได้จัดตั้งกระทรวงสหการขึ้น โดยมีหน้าที่เป็นตัวกลางแทนรัฐในการจัดประชุมเจรจาที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ระหว่างสมาพันธ์นายจ้างและลูกจ้าง เพื่อให้มติในที่ประชุมมีผลผูกพันต่อการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจที่กระทบทั้งกลุ่มนายจ้างและลูกจ้าง แต่ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1930 รูปแบบรัฐสหการก็ถูกยกเลิก เนื่องจากภายใต้รัฐฟาสซิสต์ รัฐซึ่งมักจะเข้าข้างกลุ่มนายจ้าง ได้กลายเป็นตัวแสดงที่ควบคุมการเจรจาทั้งหมด ทำให้ผลของการประชุมไม่เป็นที่ยอมรับและถูกต้องด้าน โดยกลุ่มลูกจ้างและแรงงาน⁷²

นโยบายเศรษฐกิจ

ในช่วงการปกครองของมุสโสลินี รัฐมีบทบาทสำคัญต่อการแทรกแซงภาคธุรกิจและการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ซึ่งบทบาทดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นผ่านงานเขียนในเรื่องอำนาจและกลไกที่เข้มแข็งของรัฐ ที่ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์เอาไว้ในบทที่ 5 โดยนโยบายทางเศรษฐกิจหลักที่มุสโสลินีมุ่งส่งเสริมในช่วงเวลาดังกล่าวก็คือ การกระตุ้นการผลิตในภาคอุตสาหกรรมเพื่อส่งออกและทดแทนการนำเข้า รวมทั้งยังมีการกำหนดนโยบายกำแพงภาษีระดับสูง ที่เรียกว่า 'Quota 90' ในปี ค.ศ. 1927 เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมหนักและสินค้าเกษตรกรรมบางชนิด และการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1935 ซึ่งมีผลให้เกิดการ

⁷⁰ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, p. 22.

⁷¹ Ibid., p. 22.

⁷² Ibid., pp. 23-24.

ส่งเสริมการผลิตสินค้าใช้ภายในประเทศแทนการนำเข้า และยังทำให้มีการควบคุมอุตสาหกรรมหลักของอิตาลีอย่างเข้มงวดมากขึ้น⁷³ โดยเมื่อย้อนกลับไปพิจารณาถึงการส่งเสริมการผลิตในช่วงแรก จะเห็นได้ว่า มุสโสลินีเลือกที่จะเอาใจกลุ่มผู้สนับสนุนทางการเงิน ด้วยการโอนอุตสาหกรรมจำนวนมากที่เป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเข้าเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน แต่ในปลายทศวรรษที่ 1930 มุสโสลินีก็เปลี่ยนแปลงนโยบายหันมาควบคุมอุตสาหกรรมของรัฐอย่างเข้มงวด โดยที่การเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงกันข้ามนี้ มีสาเหตุสำคัญอยู่ที่ความต้องการของมุสโสลินีในการระดมเงินที่ได้จากอุตสาหกรรมของรัฐ เพื่อนำไปใช้จ่ายในด้านการโยธา และโครงการอื่นๆ ที่จะสร้างเกียรติภูมิให้กับอิตาลีในสายตาของคนทั่วไป เช่น การอนุมัติงบประมาณสนับสนุนโครงการเดินเรือข้ามมหาสมุทร และโครงการด้านการบิน⁷⁴ ทั้งนี้ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของนโยบายทางเศรษฐกิจ แต่โดยหลักการแล้ว นโยบายใหม่นี้ก็ยังถูกวิเคราะห์ว่าเป็นไปเพื่อรักษาระบบทุนนิยม ที่ได้เปลี่ยนรูปแบบจากธุรกิจของเอกชนเป็นการให้รัฐเข้าควบคุมการจัดตั้งธุรกิจอุตสาหกรรมที่สำคัญ ๆ ซึ่งสำหรับตัวมุสโสลินีเอง แม้ในงานเขียนของเขาจะไม่ได้กล่าวถึงพรรคชนะที่มีต่อทุนนิยมโดยตรง แต่แนวคิดทางเศรษฐกิจหนึ่งที่ถ่วงนานไปกับระบบทุนนิยม ก็คือแนวคิดเสรีนิยม ก็เป็นแนวคิดที่มุสโสลินีไม่สนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง เพราะมุสโสลินีมองว่าประวัติศาสตร์ตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 ซึ่งดำเนินควบคู่ไปกับแนวคิดทางเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม ได้สร้างปมปัญหาให้สังคมเป็นจำนวนมาก⁷⁵

นอกจากนโยบายในระดับมหภาคแล้ว มุสโสลินียังกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจระยะสั้นเพื่อแก้ไขปัญหาวงเวียนวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของอิตาลี โดยเชื่อมโยงเข้ากับแนวคิดฟาสซิสต์ในการกระตุ้นจิตสำนึกเรื่องความสามัคคี และความเสียสละเพื่อรัฐ ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทอื่น ๆ ถัดไป ให้สมัครใจบริจาคทองคำ เช่น สร้อยคอ หรือแหวนแต่งงาน ให้แก่รัฐ เพื่อแลกปลอกแขนเหล็กกล้าที่จารึกอักษร ‘ทองคำเพื่อปิตุภูมิ’ และนำทองคำที่รวบรวมมาได้ไปหลอมและเปลี่ยนรูปเป็นทองคำแท่ง แล้วจำหน่ายให้กับธนาคารชาติต่อไป⁷⁶

นโยบายด้านการต่างประเทศ

เมื่อพิจารณาถึงงบประมาณด้านการทหารของอิตาลีแล้ว ถือได้ว่ามุสโสลินีให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการต่างประเทศในการเข้าครอบครองดินแดนอื่น ซึ่งมีจุดประสงค์หลักก็คือความ

⁷³ Ibid., pp. 25-26.

⁷⁴ เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, เบนิโต มุสโสลินี บิดาแห่งลัทธิฟาสซิสต์ (กรุงเทพฯ: มิติซุมชน, 2549), หน้า 25, 29-30.

⁷⁵ Benito Mussolini, The Doctrine of Fascism, p.25.

⁷⁶ อ้างแล้ว, หน้า 27.

พยายามมีอิทธิพลเหนือคาบสมุทรบอลข่านและทะเลแอดเรียดิกเพื่อสร้างอิตาลีให้ยิ่งใหญ่ดังเช่นจักรวรรดิโรมันในอดีต เป็นจำนวนเงินค่อนข้างสูง แม้ว่าในช่วงแรก ระหว่างปี ค.ศ.1922-1932 วิธีการที่มุสโสลินีเลือกใช้คือการผสมทั้งวิธีการทางการทูตและการใช้ความรุนแรง ได้แก่ การแทรกแซงทางการเมืองของยูโกสลาเวียและแอลบานเนีย การสู้รบในสมรภูมิคอร์ฟู (Corfu) ของกรีซ และการเข้ายึดดินแดนลิเบีย นอกจากนี้อิตาลียังใช้นโยบายทางการทูตเพื่อรักษาความสัมพันธ์กับพันธมิตรที่ดำรงต่อเนื่องมาจากสงครามโลกครั้งที่ 1 ก็คือ ประเทศจักรวรรดินิยมอังกฤษและฝรั่งเศส⁷⁷

แต่ในปี ค.ศ.1933 ด้วยความฝันที่จะเข้ายึดครองดินแดนเอธิโอเปีย มุสโสลินีได้หันไปใช้วิธีการรุนแรงทางการเมืองเพียงอย่างเดียว ซึ่งได้สร้างความเสียหายให้กับดินแดนภายในเอธิโอเปีย และยังสร้างความไม่พอใจให้กับอังกฤษ ที่ต่อมาได้ยื่นเรื่องต่อสันนิบาตชาติเพื่อลงมติคว่ำบาตรอิตาลีทางเศรษฐกิจ ท่าทีของอังกฤษต่อกรณีเอธิโอเปียข้างต้นนี้ ทำให้มุสโสลินีตอบโต้ด้วยการเปลี่ยนนโยบายทางการเมืองต่างประเทศ หันไปเป็นพันธมิตรกับฝ่ายตรงข้ามอย่างฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) ที่ในช่วงนั้นได้เริ่มสร้างฐานอำนาจให้กับเยอรมนีในเวทีระหว่างประเทศเพื่อแข่งขันกับอังกฤษและฝรั่งเศส⁷⁸ รวมทั้งยังเข้าแทรกแซงการเมืองสเปน ด้วยการสนับสนุนนายพลฟรังโก (Francisco Franco y Bahamonde) ในสงครามกลางเมืองสเปน ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวได้กลายเป็นสัญญาณแสดงการต่อต้านและยุติความสัมพันธ์ของอิตาลีในฐานะพันธมิตรกับอังกฤษและฝรั่งเศสทันที และหลังจากการประกาศตัวเป็นฝ่ายตรงข้ามกับอังกฤษและฝรั่งเศส มุสโสลินีและฮิตเลอร์ก็ได้ทำสนธิสัญญามิตรภาพในนามของอิตาลีและเยอรมนีกันอีกหลายครั้ง เพื่อย้ำถึงเจตจำนงในการเป็นพันธมิตรฝ่ายอักษะ (Axis) ระหว่างกัน ได้แก่ ในเดือนตุลาคม และเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1936 และเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1939⁷⁹

นโยบายต่อต้านยิว

ในปี ค.ศ.1938 โดยการแทรกแซงของเยอรมนี มุสโสลินีออกกฎหมายที่รุนแรงในการต่อต้านชาวยิวในอิตาลี แม้ว่านโยบายดังกล่าวจะได้รับการยืนยันจากนักวิชาการทางประวัติศาสตร์จำนวนมากว่าไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะชาวอิตาลีส่วนใหญ่ยังยืนยันที่จะปกป้องและให้ความช่วยเหลือชาวยิวในฐานะพลเมืองของอิตาลีเช่นเดียวกับชาวอิตาลีเชื้อสายอื่น รวมทั้งยังมีหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่า ตัวมุสโสลินีเองก็ไม่ได้เต็มใจที่จะออกนโยบายดังกล่าวด้วย ทำให้เห็นนโยบายดังกล่าวมีเป้าหมายเพียงเพื่อลดความเท่าเทียมกันระหว่างชาวอิตาลีและชาวยิว มากกว่าที่จะทำการ “ฆ่าล้าง

⁷⁷ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, pp. 31-32.

⁷⁸ Ibid., pp. 32-33.

⁷⁹ เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, *เบนิโต มุสโสลินี บิดาแห่งลัทธิฟาสซิสต์*, หน้า 34,36.

เผ่าพันธุ์” ให้หมดสิ้น ดังเช่นที่เกิดขึ้นในเยอรมนี แต่สิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ก็คือ ผลจากนโยบายการต่อต้านยิวของมุสโสลินีนี้ ได้ทำให้ชาวยิวถูกทำร้ายจนถึงแก่ชีวิตกว่า 15 % ของชาวอิตาลีเชื้อสายยิวทั้งหมด⁸⁰

กล่าวโดยสรุป บริบททางประวัติศาสตร์ในช่วงการปกครองแบบเบ็ดเสร็จของมุสโสลินีสามารถเชื่อมโยงได้กับความคิดเรื่องสังคมนิยมแบบฟาสซิสต์ ที่ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์เอาไว้ในบทที่ 5 โดยสังคมนิยมดังกล่าว เป็นสังคมนิยมที่มีอำนาจเด็ดขาดในการเป็นตัวแทนของผู้คนในสังคม และการใช้อำนาจของรัฐก็คือการใช้อำนาจของผู้นำอย่างมุสโสลินี นั่นเอง

2.3.3 สงครามโลกครั้งที่ 2 และการสิ้นสุดอำนาจของมุสโสลินีและฟาสซิสต์ ค.ศ.1939-1945

สงครามโลกครั้งที่ 2

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 อุบัติขึ้นในปี ค.ศ.1938 บทบาทของอิตาลีในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1939 -1940 ซึ่งเป็นช่วงต้นของสงครามนั้น มีลักษณะเป็นการสงวนท่าทีที่ไม่แสดงออกเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง กล่าวคือ แม้อิตาลีจะถือว่าเป็นพันธมิตรของเยอรมนีมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1936 แต่มุสโสลินีกลับเลือกที่จะไม่ประกาศตัวเป็นพันธมิตรกับฝ่ายอักษะในทันที สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะมุสโสลินีมองว่าอิตาลียังไม่พร้อมกับการทำสงครามและการขอความช่วยเหลือทางทหารที่มุสโสลินีเรียกร้องต่อเยอรมนี ก็เป็นจำนวนที่มากกว่าที่ฮิตเลอร์จะให้การสนับสนุนได้⁸¹

แต่หลังจากที่เยอรมนีสามารถเข้ายึดดินแดนทางตอนเหนือของยุโรปได้ ในกลางปี ค.ศ.1940 มุสโสลินีก็ตัดสินใจส่งทหารเข้ารบในสงครามร่วมกับฝ่ายอักษะ โดยเริ่มจากการส่งกองทหารขนาดเล็กเข้าไปทางตอนใต้ของฝรั่งเศส ต่อด้วยการเข้ารุกรานประเทศกรีซ แต่การรุกรานนี้กลับไม่ประสบความสำเร็จ และยังสร้างความเสียหายให้กับกองทัพอิตาลี จนต้องขอกำลังสนับสนุนจากเยอรมนี ส่วนการเข้ายึดครองดินแดนทวีปแอฟริกาในช่วงปี ค.ศ.1940-1941 ก็ถูกอังกฤษตีเอาคืนได้ ต่อมาในปี ค.ศ.1941 ด้วยข้อผูกมัดในการเป็นพันธมิตรกับเยอรมนี อิตาลีจึงต้องส่งกองทัพเข้าช่วยเหลือเยอรมนีทำสงครามกับรัสเซียในเดือนมิถุนายน และยังคงประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาในเดือนธันวาคมปีเดียวกันนี้เอง นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์การเข้ารุกรานแอฟริกาเหนือของฝ่ายอักษะในเดือนธันวาคม ค.ศ.1942 ซึ่งต่อมาอีก 6 เดือน ก็ประสบความสำเร็จ

⁸⁰ Stefano Luconi, “Recent trends in the study of Italian”, *Patterns of Prejudice* 38 (2004): 1-17.

⁸¹ Martin Blinkhorn, *Mussolini and Fascist Italy*, pp. 35-36.

จนกระทั่งในวันที่ 9 กรกฎาคม ค.ศ.1943 อิตาลีกลับถูกจู่โจม โดยประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรอย่าง อังกฤษ ที่สามารถยกพลขึ้นบกบนชายฝั่งของเกาะซิซิลีในอิตาลีได้⁸²

การสิ้นสุดอำนาจของมุสโสลินี

การเป็นพันธมิตรของอิตาลีในลักษณะที่เป็นเบี้ยล่างของเยอรมนีตั้งแต่ปี ค.ศ.1936 ส่งผลให้ชาวอิตาลีจำนวนมากได้รับผลกระทบ เช่น กลุ่มคนที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนเบรนนเนอร์ (Brenner) ซึ่งถูกคุกคามจากการเข้ามาของชาวเยอรมันในปี ค.ศ.1938 รวมถึงชาวอิตาลีส่วนใหญ่ โดยเฉพาะชาวยิวที่ถูกขับไล่ออกจากการเป็นพลเมืองตามแนวคิดแบบชาตินิยมนาซี นอกจากนี้การเป็นพันธมิตรดังกล่าว ยังสร้างความไม่พอใจกับให้พระเจ้าวิกเตอร์ เอมมานูเอล ที่ 3 ที่กลัวว่ามุสโสลินีจะลอกเลียนแบบความทะเยอทะยานของฮิตเลอร์ในการโค่นล้มระบบกษัตริย์ในอิตาลี⁸³

ด้วยความขัดแย้งทั้งหมดข้างต้น กอปรกับความพ่ายแพ้หลายครั้งในสงครามโลก และการปล่อยให้อังกฤษสามารถขึ้นฝั่งที่เกาะซิซิลีได้ ในวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ.1943 พระเจ้าวิกเตอร์ก็ได้ใช้โอกาสในที่ประชุมของสภากลางฟาสซิสต์สั่งปลดมุสโสลินีออกจากตำแหน่งอย่างชอบธรรม โดยการสั่งปลดในครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนทั้งจากพลเมืองส่วนใหญ่ กลุ่มการเมืองต่าง ๆ รวมทั้งจากสมาชิกพรรคฟาสซิสต์ส่วนใหญ่ซึ่งประสบความล้มเหลวในการคัดค้านมุสโสลินีให้ยุติสงครามในที่ประชุมสภากลางฟาสซิสต์ และภายหลังจากการถูกปลดออกจากตำแหน่ง มุสโสลินีก็ถูกควบคุมตัวไปยังบ้านพักตากอากาศซึ่งเป็นสถานที่กักบริเวณในทันที⁸⁴

สังคมนอิตาลีและการล่มสลายของฟาสซิสต์

ภายหลังจากการถอดถอนอำนาจจากมุสโสลินี กษัตริย์และนายกรัฐมนตรีคนใหม่ บาโดกลิโอ (Pietro Badoglio) ผู้ซึ่งถักทอเป็นพันธมิตรกับอังกฤษและฝรั่งเศส ก็ลงนามยอมแพ้และสงบศึกกับฝ่ายพันธมิตรในเดือนกันยายน ค.ศ.1943 ติดตามมาด้วยการประกาศสงครามกับเยอรมนีในเดือนตุลาคม ซึ่งส่งผลให้ในช่วงเวลาดังกล่าวและต่อเนื่องไปถึง 8 เดือน อิตาลีต้องประสบกับเหตุการณ์ความวุ่นวายถึง 2 ประการ ได้แก่ การรุกรานของเยอรมนีทางตอนเหนือและตอนกลางของอิตาลี และสงครามกลางเมืองระหว่างฝ่ายฟาสซิสต์ซึ่งในขณะนั้นได้แตกแยกออกเป็นหลายกลุ่ม และฝ่ายต่อต้านซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว⁸⁵

⁸² Ibid., pp. 36-37.

⁸³ Ibid., p. 37.

⁸⁴ Ibid., p. 38.

⁸⁵ Ibid., p. 39.

เมื่อเยอรมนีสามารถยึดครองเมืองในทางตอนเหนือและตอนกลางของอิตาลีได้สำเร็จ พระเจ้าวิกตอริโอและนายกรัฐมนตรีบาโดกรีโอ ก็ได้หลบหนีออกจากอิตาลีเป็นที่เรียบร้อยแล้ว มุสโสลินีซึ่งถูกควบคุมตัวอยู่จึงได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากเยอรมนีและกลุ่มฟาสซิสต์บางส่วน ให้ปกครองดินแดนอิตาลีทางตอนเหนือที่เป็นเขตยึดครองของเยอรมนี ซึ่งได้สถาปนาใหม่ในชื่อสาธารณรัฐสังคมนิยมอิตาลี (Italian Social Republic) หรือที่รู้จักกันในนามสาธารณรัฐสาเลา (Republic of Salò)⁸⁶ และเริ่มต้นดำเนินการตั้งศาลพิเศษเพื่อพิจารณาลงโทษสมาชิกสภากรรมการใหญ่ฟาสซิสต์ในข้อหาทรยศต่อพรรคฟาสซิสต์ จากกรณีการสนับสนุนพระเจ้าวิกเตอร์ปลดมุสโสลินีออกจากตำแหน่งในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1943 แม้ว่าการปกครองแห่งใหม่นี้จะไม่ได้ได้รับการรับรองฐานะทางการทูตจากนานาชาติ แม้กระทั่งจากนายพลฟรังโก ของสเปน และศาสนจักร ซึ่งเป็นดินแดนหลัก 2 แห่งที่มุสโสลินีได้เคยให้การช่วยเหลือและสนับสนุนในช่วงที่เขาดำรงตำแหน่งทางอำนาจสูงสุด⁸⁷

การปกครองสาธารณรัฐสังคมนิยมอิตาลีของมุสโสลินี เป็นไปตามความต้องการของกลุ่มฟาสซิสต์หัวรุนแรง ซึ่งมีนโยบายต่อต้านยิว และให้หลักประกันในสิทธิและทรัพย์สินส่วนบุคคล ด้วยการปฏิรูปที่ดินและสนับสนุนการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม แต่นโยบายดังกล่าวกลับไม่ได้รับการสนับสนุนทั้งจากคนในกลุ่มฟาสซิสต์ นักธุรกิจ กลุ่มแรงงาน และจากเยอรมนี จนต้องล้มเลิกไปในที่สุด ทั้งนี้ กล่าวได้ว่าช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่มุสโสลินีปกครองอย่างยากลำบากมาก เพราะอำนาจของมุสโสลินีซึ่งถูกเยอรมนีชักใยอยู่เบื้องหลัง และการแบ่งแยกกลุ่มต่าง ๆ ภายในสาธารณรัฐ ทำให้การกำหนดนโยบายต่าง ๆ ประสบความล้มเหลว เช่น นโยบายกระตุ้นแรงงานภาคอุตสาหกรรม ซึ่งล้มเหลวเพราะความต้องการแรงงานของเยอรมนีทำให้คนงานถูกเกณฑ์ไปเป็นแรงงานในเยอรมนี และนโยบายการรวมอิตาลี ก็ถูกเยอรมนีตอบโต้ด้วยการยึดเอาดินแดนที่ได้รับจากชัยชนะในสงครามโลกครั้งที่ 1 กับออสเตรีย-ฮังการี ปี ค.ศ.1918-1919 นอกจากนี้ แม้จะเลือกทำตามความคิดของเยอรมนีอย่างการรักษาราชวงศ์ให้ดำรงอยู่ต่อไป สาธารณรัฐก็ยังหนีไม่พ้นการถูกต่อต้านโดยกลุ่มที่มีความเห็นตรงกันข้าม⁸⁸

ในช่วงเวลาเดียวกันกับที่สาธารณรัฐสังคมนิยมอิตาลีถูกกองกำลังฝ่ายสัมพันธมิตรรุกกรานเข้ามาเรื่อย ๆ มุสโสลินีก็ถูกกลุ่มคอมมิวนิสต์อิตาลีจับกุมอีกครั้งในวันที่ 29 เมษายน และต่อมาในวันรุ่งขึ้น 28 เมษายน ค.ศ.1945 มุสโสลินีและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสาธารณรัฐสังคมนิยมอิตาลี ก็ถูกกลุ่มต่อต้านในนามของคณะกรรมการปลดปล่อยแห่งชาติ ซึ่งนำโดยเอาคิสีโอ (Walter Audisio)

⁸⁶ Ibid., p. 39.

⁸⁷ ไพโรจน์ ชัยนาม, รัฐธรรมนูญและกรปกครองของอิตาลี, หน้า 70.

⁸⁸ Martin Blinkhorn, Mussolini and Fascist Italy, pp. 39-40.

ผู้บัญชาการพลพรรคกู้ชาติฝ่ายคอมมิวนิสต์ ประหารชีวิตที่หมู่บ้านเล็ก ๆ แถบเมืองคองโกในอิตาลี และถูกนำศพไปแขวนประจานไว้ในเมืองมิลาน ซึ่งแม้ว่าภายหลังจากเหตุการณ์ เจ้าหน้าที่คนหนึ่งที่ว่ารับรู้ว่าเหตุการณ์จะออกมาให้สัมภาษณ์ในช่วงทศวรรษที่ 1990 ว่า การสังหารมุสโสลินีในครั้งนั้น อยู่ภายใต้คำสั่งของนายกรัฐมนตรีอังกฤษ เซอร์ชิลล์ (Winston Churchill) แต่ข้อเท็จจริงในเหตุการณ์การประหารชีวิตของมุสโสลินีก็ยังไม่ได้รับการยืนยันจนถึงปัจจุบัน⁸⁹

---

⁸⁹ เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, เบนีโต มุสโสลินี บิดาแห่งลัทธิฟาสซิสต์, หน้า 38-39.